

Utveckling av den folkrättsliga regleringen av autonoma vapensystem

ANNA ANDERSSON

En vändpunkt efter tio år av
mellanstatliga diskussioner?

Anna Andersson

Utveckling av den folkrättsliga regleringen av autonoma vapensystem

En vändpunkt efter tio år av mellanstatliga diskussioner?

Titel	Utveckling av den folkrättsliga regleringen av autonoma vapensystem – En vändpunkt efter tio år av mellanstatliga diskussioner?
Title	
Rapportnr	FOI-R--5551--SE
Månad	Mars
Utgivningsår	2024
Antal sidor	63
ISSN	1650-1942
Uppdragsgivare	Försvarsmakten
Forskningsområde	Övrigt
FoT-område	Temaområde
Projektnr	E38546
Godkänd av	Emil Hjalmarsson
Ansvarig avdelning	Cyberförsvar och ledningsteknik

Bild: Shutterstock

Detta verk är skyddat enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, vilket bl.a. innebär att citering är tillåten i enlighet med vad som anges i 22 § i nämnd lag. För att använda verket på ett sätt som inte medges direkt av svensk lag krävs särskild överenskommelse.

This work is protected by the Swedish Act on Copyright in Literary and Artistic Works (1960:729). Citation is permitted in accordance with article 22 in said act. Any form of use that goes beyond what is permitted by Swedish copyright law, requires the written permission of FOI.

Sammanfattning

2023 markerade tio år av mellanstatliga diskussioner om autonoma vapensystem bör regleras särskilt i folkrätten eller om nuvarande reglering är tillräcklig. Diskussionerna har ännu inte resulterat i några nya folkrättsliga regler. Däremot har pressen på att utveckla sådan reglering ökat. Frågan behandlas numer av både FN:s generalförsamling och CCW GGE Laws, där GGE Laws fått ett något utökat mandat; att utforma beståndsdelar till ett instrument med obestämd status. Det finns viss risk att parallella processer inleds, vilket kan leda till fragmentering av folkrätten och/eller traktat som saknar global acceptans.

GGE Laws slutrapport 2023, generalförsamlingens resolution om dödliga autonoma vapensystem, samt politiska deklARATIONER antagna 2023 klargör att den internationella humanitära rätten och annan tillämplig folkrätt gäller fullt ut för autonoma vapensystem. Därmed bekräftas att nu gällande folkrätt reglerar potentiella existerande och framtida autonoma vapensystem. Fortfarande kvarstår dock frågor om hur nu gällande folkrätt ska tillämpas vid användning av autonoma vapensystem.

EU antog 2023 för området en ny relevant rättsakt som följer EU:s tidigare ställningstaganden men som inte besvarar några av de kvarstående frågorna. Förordning (EU) 2023/1525 av den 20 juli 2023 om stöd för ammunitionstillverkning (ASAP) upprättar tillfälliga åtgärder för att stärka försvarsindustrin genom ekonomiskt stöd. Däri undantas stöd för tillverkning av dödliga autonoma vapen utan möjlighet till meningsfull mänsklig kontroll över urvals- och insatsbeslut vid attacker mot människor.

Nyckelord: Autonoma vapensystem, autonomi, rättsutveckling, folkrätt, internationell humanitär rätt, mänskliga rättigheter, GGE Laws, CCW

Summary

2023 marked ten years of inter-States discussions on whether new international law particularly focused on autonomous weapon systems is needed or whether existing international law is sufficient. The discussions have not yet resulted in any new rules of international law. However, the pressure to develop new rules has increased. Now, both the UN General Assembly and the CCW GGE LAWS deal with this question, where the GGE LAWS has a mandate to formulate elements of an instrument of undetermined status. There is a risk of parallel processes, which may lead to fragmentation or lacking global acceptance.

The report of the CCW GGE LAWS 2023, the UNGA resolution, and political declarations clarify that international humanitarian law and other applicable international law apply fully to autonomous weapons systems. Hence, they confirm that existing international law regulates both existing and future autonomous weapons systems.

The EU adopted regulation (EU) 2023/1525 of 20 July 2023 on supporting ammunition production, which establish temporary financial support measures to strengthen the defence industry. The regulation contains a limitation for production of deadly autonomous weapon systems without the possibility of meaningful human control over selection and engagement decisions when carrying out strikes against humans.

Keywords: Autonomous weapons systems, autonomy, development of international law, legal development, international humanitarian law, international human rights law, LAWS, CCW, GGE LAWS

Innehåll

Förkortningar	7
1 Inledning	9
1.1 Syfte och frågeställning	9
1.2 Metod och material	10
1.3 Begrepp	11
1.4 Avgränsning	13
1.5 Disposition	13
2 Internationella forum	15
2.1 CCW GGE Laws	16
2.2 FN-organ	19
2.2.1 MR-rådet	19
2.2.2 Generalsekreteraren	20
2.2.3 Generalförsamlingen	21
2.3 Slutsatser	23
3 Andra organisationer och initiativ	25
3.1 EU	25
3.2 Nato	28
3.3 Latinamerika och Karibien	29
3.4 Den indo-pacifiska regionen	31
3.5 Andra mellanstatliga initiativ	31
3.6 Civilsamhällesorganisationer	33
3.7 Slutsatser	34
4 Enskilda stater	37
4.1 USA	37
4.2 Österrike	40
4.3 Kina	42
4.4 Slutsatser	44
5 Sammanfattande slutsatser	47
5.1 Vilken utveckling sker i internationella, regionala och andra relevanta forum?	47

5.2	Innebär rättsutvecklingen att materiellt nya folkrättsliga eller EU-rättsliga regler uppkommer?	51
5.3	Innebär den att gällande folkrättsliga regler endast bekräftas?	52
5.4	Vilka positioner intar Sverige och vilka initiativ bidrar Sverige till?	52
6	Källförteckning	53
6.1	Internationella traktat	53
6.2	Internationella deklamationer	53
6.3	Dokument antagna inom CCW.....	54
6.4	Uttalanden och arbetspapper presenterade vid internationella forum.....	55
6.5	FN	57
6.6	EU	57
6.7	Nato.....	59
6.8	IPU	59
6.9	Enskilda länders och organisationers policy och reglering	59
6.10	Böcker och vetenskapliga artiklar.....	60
6.11	Rapporter och memon.....	61
6.12	Övrigt.....	62

Förkortningar

AI	Artificiell intelligens
ASAP	Förordning (EU) 2023/1525 av den 20 juli 2023 om stöd för ammunitionstillverkning
Caricom	Caribbean Community and Common Market
CIA	Central Intelligence Agency
CCW	Konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar
CCW ISU	CCW Implementation Support Unit
DARB	Data and AI Review Board
DoD	US Departement of Defense
EDF	Europeiska försvarsfonden
EU	Europeiska Unionen
FN	Förenta nationerna
FOI	Totalförsvarets forskningsinstitut
FN	Förenta Nationerna
GGE Laws	Group of Governmental Experts on Lethal Autonomous Weapons Systems
HRC	Human Rights Council
HRW	Human Rights Watch
ICJ	International Court of Justice, Internationella domstolen
ICRC	International Committee of the Red Cross, Internationella rödakorskommittén
IHR	Internationell humanitär rätt
IPU	Inter-Parliamentary Union
Nato	North Atlantic Treaty Organization, Nordatlantiska fördragsalliansen
Nato STO	Nato Science and Technology Organization
MR-rådet	Förenta Nationernas råd för mänskliga rättigheter

PRU	Principles of responsible use of artificial intelligence in defence
REAIM	Summit on Responsible Artificial Intelligence in the Military Domain
Sipri	Stockholm International Peace Research Institute
UN	United Nations, Förenta nationerna
UNGA	United Nations General Assembly, Förenta nationernas generalförsamling
UNIDIR	United Nations Institute for Disarmament Research
UNODA	United Nations Office for Disarmament Affairs
WILP	Women's International League for Peace and Freedom

1 Inledning

Den tekniska utvecklingen relaterad till autonoma vapensystem har det senaste decenniet föranlett en diskussion om huruvida existerande folkrätt reglerar sådana system på ett tillfredställande sätt, eller om ny folkrättslig reglering särskilt inriktad på autonoma vapensystem behövs. 2023 markerade det tionde året av mellanstatliga diskussioner i frågan.¹ Det blev ett intensivt och intressant år för rättsutvecklingen. Diskussionerna intensifierades och kan anses ha lett till ett nytt skede i rättsutvecklingen. Under året utmanades också det huvudsakliga internationella forumet för dessa diskussioner, 1980 års konvention om konventionella vapen (Convention on Conventional Weapons, CCW),² genom andra initiativ.

Denna rapport behandlar just internationella processer för utveckling av ny folkrätt för autonoma vapensystem. Den bör läsas i ljuset av de rapporter och memon från Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) som rör autonoma system.³ Rapporten följer upp delar av rapporten ”Folkrättslig reglering av autonoma vapensystem – en översikt av rättskällor, rättsutveckling och forskning om användning och ansvar”,⁴ och beskriver den rättsutveckling som skett sedan dess.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna rapport är att undersöka rättsutvecklingen inom de folkrättsliga rättsområden som är relevanta för autonoma vapensystem, framförallt den internationella humanitära rätten (IHR) och mänskliga rättigheter. För att möta detta syfte undersöks fyra frågor:

- Vilken utveckling sker i internationella, regionala och andra relevanta forum?

¹ Bruun, L., Bo, M., and Goussac, N., *Compliance with International Humanitarian Law in the Development and Use of Autonomous Weapons Systems, What Does IHL Permit, Prohibit and Require?*, SIPRI, March 2023, s. 1.

² Konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar, Genève den 10 oktober 1980 (CCW), 1342 UNTS 137, ratificerad av Sverige den 7 juli 1982, i kraft och bindande för Sverige sedan den 2 december 1983, SÖ 1982:27.

³ För juridiska och etiska frågor se särskilt Winther, P., *Folkrättslig reglering av autonoma vapensystem – en översikt av rättskällor, rättsutveckling och forskning om användning och ansvar*, Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI-R-5343--SE, december 2022, s. 53-66 och Hagström, M. (red.), *Autonom våldsutövning – hot eller möjligheter: För en strukturerad debatt*, Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI Memo 5676, 7 april 2016. För tekniska frågor se exempelvis Samimi Johansson, A., Lagerkvist Blomqvist, K., Markborg, J., Yang, D. och Forssell, L., *Automatiska funktioner i patrullrobotar*, Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI-R--5498--SE, december 2023. Fler relevanta FOI-rapporter och memon som publicerats fram till december 2022 redogörs för i Winther, 2022, s. 12-14.

⁴ Winther, 2022, s. 53-65.

- Innebär rättsutvecklingen att materiellt nya folkrättsliga eller EU-rättsliga regler uppkommer?
- Innebär den att gällande folkrättsliga regler endast bekräftas?
- Vilka positioner intar Sverige och vilka initiativ bidrar Sverige till?

Fokus i denna rapport läggs på den första frågan.

1.2 Metod och material

I rapporten beskrivs status för rättsutvecklingen med grund i de diskussioner som förts i, och dokument som antagits vid, globala och regionala forum och andra initiativ. Arbetet är rättsvetenskapligt. Eftersom syftet med rapporten är att beskriva rättsutvecklingen används en metod som är baserad på den folkrättsvetenskapliga teoribildningen *new international legal process*. Denna teoribildning framhåller hur rätten fungerar, används och bildas. Jämfört med rättsdogmatiken är den valda metoden mer deskriptiv än analytisk och har mer fokus på processer för att utveckla folkrätten än på rättens faktiska innehåll.⁵ Vidare anläggs en rättspositivistisk ansats genom att det i rapporten skiljs mellan gällande folkrätt, de lege lata, och hur de studerade aktörerna avser att folkrätten bör utvecklas i framtiden, de lege ferenda.⁶ Givet syftet läggs fokus vid det senare. I arbetet har observationer genomförts vid CCW's arbetsgrupp på området, Group of Governmental Experts on Lethal Autonomous Weapons Systems (GGE Laws) möten i Genève 2023.

Metoden är rättsvetenskaplig eftersom den systematiserar och beskriver källor som har folkrättslig relevans.⁷ Det mest betydande källmaterialet i förevarande rapport består av rapporter och resolutioner antagna i internationella forum samt uttalanden som stater och andra aktörer gjort i dessa forum om hur folkrätten bör utvecklas. Andra källor som används är exempelvis folkrättslig litteratur och rapporter som behandlar dessa internationella diskussioner. Dessa källor kan i huvudsak inte anses som folkrättsliga rättskällor eftersom de inte är antagna traktater, uttryck för internationell sedvanerätt eller rättsprinciper (primära rättskällor) eller domstolsavgöranden och endast i liten utsträckning är litteratur som behandlar gällande rätt (sekundära rättskällor).⁸ Källornas folkrättsliga relevans kommer av att de ger uttryck för hur respektive aktör anser att rätten bör

⁵ Se exempelvis O'Connell, M.E., *New International Legal Process*, AJIL, Vol. 93, Issue 2, April 1999.

⁶ Se exempelvis Simma, B., och Paulus, A., *The Responsibility of Individuals for Human Rights Abuses in Internal Conflicts: A Positivist View*, AJIL, Vol. 93, Issue 2, April 1999, s. 304.

⁷ Bianchi, A., *International Law Theories, an Inquiry to Different Ways of Thinking*, OUP, 2016, s. 25-27.

⁸ En auktoritativ uppräknning av folkrättens rättskällor anges i Internationella domstolens (ICJ) stadga, artikel 38. Förenta nationernas stadga med annex Internationella domstolens stadga, San Francisco den 26 juni 1945 (FN-stadgan, ICJs stadga), US depositary/1 UNTS XVI, i kraft 24 oktober 1945, ratificerad av Sverige den 19 november 1946 och bindande för Sverige sedan dess, Sveriges överenskommelser med främmande makter (SÖ) 1946:1.

utvecklas, de lege ferenda, eller vad respektive aktör anser att gällande rätt innebär i förhållande till autonoma vapensystem. De undersökta källorna kan också få framtida rättslig betydelse exempelvis som förarbeten eller annat tolkningsmaterial, i det fall att ny folkrätt skapas baserat på dessa diskussioner. Förarbeten anses i folkrätten normalt inte som rättskällor som sådana men har relevans som kompletterande tolkningsmaterial för att tolka rättskällor såsom traktater.⁹ Likaså kan vissa uttalanden anses som statspraxis eller *opinio juris*, vilket sammantaget och över tid kan utvecklas till internationell sedvanerätt.¹⁰

Systematiseringen av de undersökta källorna resulterar i en beskrivning av hur processen för rättsutveckling för autonoma vapensystem står vid årsskiftet 2023/2024, och med det en beskrivning av förutsättningarna för den närmaste tidens utveckling.

Samtliga internetlänkar är besökta senast den 25 januari 2024.

1.3 Begrepp

Det finns idag ingen definition av autonoma vapensystem i folkrättens primära rättskällor. Definitionsfrågan är fortfarande föremål för diskussion i de processer som beskrivs i rapporten. I litteratur inom folkrätt, robotik och andra relevanta fält används många olika definitioner. Kort sagt saknas en enhetlig förståelse av detta begrepp. För läsarens förståelse ges här exempel på hur relevanta begrepp kan förstås.

Begreppen ”autonom” (eller autonomi) och ”automatisk” (eller automatik) används i dessa sammanhang för att beskriva funktioner som ”agerar utan påverkan av en operatör”.¹¹ Begreppen särskiljs ofta genom att autonom skildrar mer komplexa funktioner än automatisk som snarare används för enklare, allmänt bekanta funktioner.¹² Autonoma funktioner beskrivs ofta utifrån en skala som kan vara linjär men icke-statisk, kontextuell eller multidimensionell.¹³ En sådan skala beskrivs ibland gå från ”full mänsklig auktoritet”, via autonoma funktioner som ger människan förslag, rekommendation och stöd till ”full autonomi” eller

⁹ Wienkonventionen om traktaträtten, Wien den 23 maj 1969 (VCLT), 1155 UNTS 331, ratificerad av Sverige den 4 februari 1975, i kraft och bindande för Sverige sedan den 27 januari 1980, SÖ 1975:1, artikel 32. Se också

¹⁰ Crawford, J., *Brownlie's Principles of Public International Law*, 9th ed., OUP, 2019, s. 22 och 25.

¹¹ Rantakokko, J., *Gemensamma teknikbehov inom obemannade och autonoma system*, Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI-R--5096--SE, december 2020, s. 16, Schare, P. D., *The Opportunity and Challenge of Autonomous Systems*, i Williams, A. P. och Schare, P. D. (eds.) *Autonomous systems – Issues for Defence Policymakers*, Technical Report, NATO Allied Command Transformation, 2015, s. 11.

¹² Rantakokko, J., *Obemannade farkoster och autonoma system*, Årsrapport 2022, Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI-R--5397--SE, februari 2023, s. 9.

¹³ Williams, A., *Defining Autonomy in Systems: Challenges and Solutions*, i Williams, A. P. och Schare, P. D. (red.) *Autonomous systems – Issues for Defence Policymakers*, Technical Report, NATO Allied Command Transformation, 2015, s. 39-52.

automation.¹⁴ Att använda begreppet ”skala” i detta sammanhang kan emellertid vara missledande och skapa oklarheter i tolkningen av systemets egenskaper då ”skalan”, förutom att den i verkligheten inte är linjär eller endimensionell, inte heller är kontinuerlig eller sammanhängande. Ibland används också ”nivåer” i betydelsen ”autonomi-nivåer” för att beskriva olika autonoma funktioner. Även begreppet ”nivå” kan vara missledande då det implicerar en statisk och kvantitativ förståelse. Istället kan en mer dynamisk förklaringsmodell som tar människa-maskin-interaktionen i beaktande behövas för att tekniskt beskriva autonoma vapensystem.¹⁵

Flera forskare menar att begreppen autonoma system eller autonoma vapensystem kan vara missvisande, eftersom system inte kan vara autonoma i en filosofisk mening (jmf. Kants kategoriska imperativ), och förespråkar att istället tala om system med autonoma (eller automatiska) funktioner.¹⁶ Även flera stater och organisationer baserar numera sina definitioner på ett funktionellt angreppssätt (se 4.1 nedan). Internationella rödakorskommittén (International Committee of the Red Cross, ICRC) har beskrivit autonoma vapensystem som ”weapons that select and apply force to targets without human intervention”.¹⁷ Stockholm International Peace Research Institute (Sipri) har använt följande arbetsdefinition: ”weapons that, once activated, can identify, select and apply force (lethal or non-lethal) to targets without human intervention.”¹⁸ Noterbart är också att dessa organisationers definitioner fokuserar på systemens våldsanvändning men inte nödvändigtvis dödlig sådan. Dock fortsätter dödliga autonoma vapensystem (eng. *lethal autonomous weapons systems*) vara ett helt centralt begrepp i CCW eftersom GGE Laws mandat är kopplat till just detta begrepp.¹⁹ De arbetspapper som presenterats inom ramen för GGE Laws visar dessutom att stater fortfarande förordar olika definitioner av begreppet dödliga autonoma vapensystem.²⁰

¹⁴ Holmberg, G., och Pellebergs, J., *Systembeskrivning UAS*, i Rydell, S. (huvudred.) och Olofsson, M. (red.), *Drönare / UAS - Teknik och förmågor*, Kungl. Krigsvetenskapsakademien, 2023, s. 19 med vidare hänvisning.

¹⁵ Se exempelvis Dekker, S. and Woods, D., *MABA-MABA or Abracadabra? Progress on Human-Automation Co-ordination*, *Cognition, Technology & Work*, Vol. 4, 2002, s. 242-243, and US Department of Defense, Defense and Science Board, *Task Force Report: The Role of Autonomy in DoD Systems*, DoD, July 2012, s. 23-30.

¹⁶ Williams, 2015, s. 56.

¹⁷ ICRC, *ICRC Position on Autonomous Weapon Systems, ICRC Position and Background Paper*, ICRC, 12 May 2021, s. 5.

¹⁸ Bruun, Bo, and Goussac, 2023, s. 2.

¹⁹ Se CCW ISU, *Non-exhaustive compilation of definitions and characterizations*, CCW/GGE.1/2023/CRP.1, 10 March 2023, ett så kallat *non-paper* framtaget av CCW Implementation Support Unit på begäran av GGE Laws och som ger en översikt över definitioner som används i arbetspapper som lagts fram till GGE Laws. För GGE Laws mandat se Meeting of the High Contracting Parties to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects, 16 – 18 November 2022, *Final Report*, CCW/MSP/2022/7, 24 November 2022, para. 32.

²⁰ Se CCW ISU, *Non-exhaustive compilation of definitions and characterizations*, CCW/GGE.1/2023/CRP.1, 10 March 2023.

1.4 Avgränsning

Undersökningen i denna rapport avgränsas till att undersöka rättsutveckling kopplad till autonoma vapensystem som skett under 2023. Artificiell intelligens (AI) är ofta en integrerad del av autonoma funktioner som ingår i komplexa vapensystem. Under 2023 har diskussioner om det behövs nya folkrättsliga regler även för AI intensifierats.²¹ En beskrivning av rättsutvecklingen kopplad till AI generellt faller dock utanför syftet med förevarande rapport, och AI-relaterad rättsutveckling beskrivs enbart då den även kan ha relevans för autonoma vapensystem. Det finns dock anledning att i framtiden följa rättsutveckling för framförallt militär AI närmare eftersom detta kan få betydelse för utveckling och användning av autonoma vapensystem, och det finns risk för fragmentisering om parallella processer inte framskrider med samsyn.

1.5 Disposition

I rapporten beskrivs 2023 års rättsutveckling för autonoma vapensystem. Rapporten disponeras utifrån de forum och aktörer som är mest tongivande i debatten just nu. Mellan 2014 och 2021 hanterades frågan om eventuell ny folkrättslig reglering av autonoma vapensystem i princip enbart inom ramen för CCW, det främsta internationella forumet för folkrättslig reglering av konventionella vapen. Därefter, och särskilt under 2023, har frågan väckts även i andra forum. Utvecklingen behöver i denna rapport därför beskrivas med en bredare ansats än vad som många gånger tidigare varit fallet.

I avsnitt två behandlas internationella forum och organ: CCW och FN. Där beskrivs utvecklingen som skett inom ramen för CCW, och framförallt i dess arbetsgrupp GGE Laws,²² samt inom tre relevanta organ inom Förenta Nationerna (FN):

²¹ Exempelvis uttalade FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter synen att det finns ett brådskande behov av mänskliga rättighetsbaserad reglering av AI, bland annat som del av autonoma vapen. Statement by Türk, V., United Nations High Commissioner for Human Rights, at the High level side event of the 53rd session of the Human Rights Council, 12 July 2023, <https://www.ohchr.org/en/statements/2023/07/artificial-intelligence-must-be-grounded-human-rights-says-high-commissioner>. Ett annat exempel är AI Safety Summit 2023, arrangerat av Storbritannien, som fokuserade på behovet av reglering av (främst civil) AI och resulterade i en politisk deklaration som 28 stater anslöt sig till, dock ej Sverige. Gov.uk, *Policy Paper, The Bletchley Declaration by Countries Attending the AI Safety Summit, London, 1-2 November 2023*, 1 November 2023, <https://www.gov.uk/government/publications/ai-safety-summit-2023-the-bletchley-declaration/the-bletchley-declaration-by-countries-attending-the-ai-safety-summit-1-2-november-2023>.

²² Bakgrunden till upprättandet av CCW GGE Laws och arbetet fram till och med 2022 beskrivs i de tre rapporter som skrivits till Folkrätts- och nedrustningsdelegationen, nämligen Engdahl, O. m.fl., *Slutrapport: arbetsgruppen om autonoma vapensystem*, november 2016, s. 5; Ahlström, C. m.fl., *Dödliga autonoma vapensystem, rapport till Folkrätts- och nedrustningsdelegationen*, 2020-05-25, s. 26-32; Walder, E. m.fl., *Ett effektivt förbud mot dödliga autonoma vapensystem som är oförenliga med folkrättens krav, Rapport till Folkrätt- och nedrustningsdelegationen från en arbetsgrupp*, 2021-04-14, s. 14-15; samt i Winther, 2022, s. 53-65. Därför fokuseras här på utvecklingen som skett efter att den

FN:s råd för mänskliga rättigheter (MR-rådet), FN:s generalsekreterare och FN:s generalförsamlings första utskott. I avsnitt tre beskrivs utvecklingen inom en rad andra organisationer och initiativ som behandlat rättsutveckling inom området, inklusive EU, NATO och ett antal ad hoc initiativ. I slutet av avsnitt tre beskrivs kort civilsamhällets deltagande i internationella forum. I avsnitt fyra beskrivs några enskilda staters nationella regelverk och/eller policy samt deras engagemang i den internationella debatten. Avslutningsvis i avsnitt fem besvaras rapportens fyra frågor med sammanfattande slutsatser, inklusive en kronologisk beskrivning av utvecklingen under 2023.

2 Internationella forum

De internationella diskussionerna kring det eventuella behovet av ny folkrättslig reglering av autonoma vapensystem initierades i FN:s MR-råd år 2013 när dåvarande specialrapportören Christof Heyns lade fram en rapport om *lethal autonomous robotics*.²³ Heyns föreslog bland annat att Förenta Nationernas (FN) Högkommissarie för mänskliga rättigheter skulle upprätta en expertpanel med mandat att bedöma lämplighet och brister i existerande folkrätt och nationella regelverk, och föreslå ett ramverk för hur det internationella samfundet skulle kunna hantera de rättsliga och policymässiga frågor som aktualiseras av dessa vapensystem.²⁴ Därefter beslutade statsparterna till CCW att börja behandla dödliga autonoma vapensystem inom ramen för denna konvention.²⁵ CCW är en slags paraplykonvention som innehåller flera protokoll som reglerar olika vapentyper och som också möjliggör för ytterligare protokoll.²⁶ CCW har sedan 2014 varit det huvudsakliga internationella forumet för frågan om det behövs ny folkrättslig reglering av dödliga autonoma vapensystem. Efter ett par år av informella möten beslutade statsparterna till CCW år 2016 att inrätta GGE Laws för att arbeta vidare med denna fråga.²⁷ Det har dock visat sig vara en ganska långsam process, vilket föranlett kritik från civilsamhället och vissa stater. En effekt av den kritiken är att frågan på senare tid tagits upp i andra forum än CCW. Det mest framträdande i rättsutvecklingen kopplat till autonoma vapensystem under 2023 är just ett antal signifikanta händelser utanför CCW och hur de förhåller sig till GGE Laws arbete.

I detta avsnitt beskrivs utgångspunkterna för 2023 års diskussioner samt den utveckling som skett under 2023 i de internationella forum och initiativ som behandlar autonoma vapen ur ett rättsutvecklingsperspektiv. Först behandlas utvecklingen inom CCW och därefter utvecklingen inom relevanta FN-organ.

²³ Heyns, C., *Report of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions*, A/HRC/23/47, 9 April 2013.

²⁴ *Ibid.*

²⁵ Meeting of the High Contracting Parties to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects, 14 – 15 November 2013, *Final Report*, CCW/MSP/2013/CRP.1, 15 November 2013, para. 32.

²⁶ Se United Nations Office for Disarmament Affairs (UNODA), *The Convention on Certain Conventional Weapons*, <https://disarmament.unoda.org/the-convention-on-certain-conventional-weapons>.

²⁷ Fifth Review Conference of the High Contracting Parties to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects, 12- 16 December 2016, *Final Document*, CCW/CONF.V/10, 23 December 2016, part III. Decision 1, p. 9.

2.1 CCW GGE Laws

Diskussionerna i GGE Laws präglas generellt av att beslut inom CCW antas med konsensus, att många statsdelegater är diplomater och att den tillgängliga tekniska och folkrättsliga expertisen varierar mellan delegationerna. Diskussionen har dock mognat över tid och blivit mer fördjupad, mycket tack vare att GGE Laws ska omhänderta juridisk, militär och teknisk expertis.²⁸ Detta görs bland annat genom informativa sidoevenemang och engagemang från United Nations Institute for Disarmament Researchs (UNIDIR) sekretariat och företrädare för vissa länder, akademiker, ICRC och civilsamhällsorganisationer. 2019 antog GGE Laws elva principer som ska vägleda gruppens arbete och bland annat anger att den internationella humanitära rätten (IHR) gäller fullt ut för autonoma vapensystem.²⁹

Konsensusregeln medför dock en tröghet i processen. Flera civilsamhällsorganisationer menar också att utvecklingen går för sakta i CCW och är kritiska till att GGE Laws inte presenterat tillräckligt konkreta resultat.³⁰ Likaså uttryckte 23 stater under 2022 att GGE Laws arbete måste resultera i ett substantiellt resultat som svarar mot frågans brådskande karaktär och ger ett meningsfullt bidrag till regleringen av autonoma vapensystem för att GGE Laws ska fortsätta vara ett livskraftigt forum.³¹ 2022 års arbete resulterade dock i en rapport utan substantiellt innehåll.³²

Inför 2023 var kärnan i CCW GGE Laws mandat att:

²⁸ Jämför med Hagström, 2016 som beskriver att diskussionen då präglades av just bristen på kunskap om teknik, folkrätt och militära operationer.

²⁹ Meeting of the High Contracting Parties to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects, 13 – 15 November 2019, *Final Report*, CCW/MSP/2019/9, 12 December 2019, *Annex III Guiding Principles affirmed by the Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the Area of Lethal Autonomous Weapons System*. Sverige har lämnat kommentarer till principerna, se Swedish Commentary on the Operationalization of the Guiding Principles on LAWS within the CCW, presented at the GGE LAWS 2020, 30 August 2020, https://meetings.unoda.org/meeting/62100/documents?f%5B0%5D=author_documents_%3ASweden. För en analys av Sveriges kommentarer se Österdahl, I., *Laws on LAWS (Lethal Autonomous Weapon Systems): The Work of the United Nations and the Swedish Position*, i De Vries, K., and Dahlberg, M. (eds.), *Law, AI and Digitalisation*, Iustus, 2022, s. 188-193.

³⁰ Se exempelvis Acheson, R., *Reaching Critical Will*, Women's International League for Peace and Freedom (WILPF), *Time to Leave the CCW Chatbox*, CCW Report, Vol. 11, No. 3, 20 May 2023, <https://reachingcriticalwill.org/disarmament-fora/ccw/2023/laws/ccwreport/16918-ccw-report-vol-11-no-3>.

³¹ Working Paper submitted by Argentina, Austria, Belgium, Chile, Costa Rica, Ecuador, Guatemala, Ireland, Kazakhstan, Lichtenstein, Luxemburg, Malta, Mexico, New Zealand, Nigeria, Panama, Peru, the Philippines, Sierra Leone, Sri Lanka, State of Palestine, Switzerland and Uruguay, at GGE LAWS 2022, 8 August 2022, CCW/GGE.1/2022/WP.4, para. 9.

³² Group of Governmental Experts on emerging technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems, *Report of the 2022 session of the Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems*, 7 – 11 March and 25 – 29 July 2022, CCW/GGE.1/2022/2, 31 August 2022.

intensify the consideration of proposals and elaborate, by consensus, possible measures, including taking into account the example of existing protocols within the Convention, and other options related to the normative and operational framework on emerging technologies in the area of lethal autonomous weapon systems³³

GGE Laws möttes under 2023 i sammanlagt tio dagar i Genève fördelat på två tillfällen och genomförde även informella online-diskussioner. Ordföranden hade tagit ett nytt angreppssätt med en tematisk agenda,³⁴ vilket verkade fungera väl. Arbetet vid den första sessionen utmärktes av försiktig optimism kring ökad samsyn och konstruktiva diskussioner baserade på flertalet arbetspapper. Inför den andra sessionen cirkulerade ordföranden ett utkast till slutrapport,³⁵ som diskussionerna sedan utgick ifrån. Vid den andra sessionen blandades optimismen från den första sessionen med en medvetenhet om de återstående skiljelinjerna, och grumlades vidare av viss obstruktion från Rysslands sida (se 3.6 nedan).³⁶

Diskussionerna visade bland annat att flertalet av de deltagande staterna stödjer den så kallade ”two tier”-ansatsen. Denna tudelade ansats består av en förbudsdel och en regleringsdel. Bakom samsynen om att detta är den föredragna ansatsen finns dock en del olika uppfattningar om vad en sådan ansats bör innebära i respektive del.³⁷ Sverige är ett av de många länder som uttalat stöd för ”two tier”-ansatsen. Enligt ett arbetspapper som Sverige tillsammans med Finland, Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Norge och Spanien presenterade 2022 bör en framtida reglering skilja på fullt autonoma vapensystem som agerar helt utanför mänsklig kontroll och en ansvarig befälsordning å ena sidan och å andra sidan andra dödliga vapensystem med autonoma funktioner. De förra föreslås i arbetspappret förbjudas (*tier 1*) och de senare regleras (*tier 2*) för att säkerställa folkrättsenligt användande genom att bevara mänskligt ansvar, säkerställa mänsklig kontroll och implementera riskreducerande åtgärder.³⁸ Flera varianter på ”two tier”-ansatsen och även andra förslag har behandlats vid CCW.

³³ *Final Report*, CCW/MSP/2022/7, para. 32.

³⁴ Se *Indicative timetable for the first session (Food for thought paper)*, och *Indicative timetable for the second session (Food for thought paper)*, <https://meetings.unoda.org/ccw-convention-on-certain-conventional-weapons-group-of-governmental-experts-on-lethal-autonomous-weapons-systems-2023>.

³⁵ *Draft report of the 2023 session of the Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems*, 6 – 10 March and 15 – 19 May 2023, [https://docs-library.unoda.org/Convention_on_Certain_Conventional_Weapons_Group_of_Governmental_Experts_on_Lethal_Autonomous_Weapons_Systems_\(2023\)/CCW_GGE1_2_023_CRP.2_12_May.pdf](https://docs-library.unoda.org/Convention_on_Certain_Conventional_Weapons_Group_of_Governmental_Experts_on_Lethal_Autonomous_Weapons_Systems_(2023)/CCW_GGE1_2_023_CRP.2_12_May.pdf). (Utkast, ej antagen). Observera att det skiljer sig från den antagna rapporten.

³⁶ Författarens uppfattning utifrån egna observationer vid GGE Laws.

³⁷ Se exempelvis Joint Statement delivered by Germany and the Philippines on behalf of 52 States, at the GGE LAWS 2023, 15 May 2023, <https://meetings.unoda.org/meeting/67246/statements>. Sverige var en av de 52 staterna. Detta uttalande stöttades exempelvis av Israel, se Statement by Israel at the GGE LAWS 2023, 16 May 2023, <https://meetings.unoda.org/meeting/67246/statements>.

³⁸ Working paper submitted by Finland, France, Germany, the Netherlands, Norway, Spain, and Sweden, GGE LAWS 2023, 13 July 2022.

Många stater, inklusive Sverige, uttryckte behov av folkrättslig granskning av autonoma vapensystem. Det gäller även vissa stater som inte är traktatmässigt förpliktade att avgöra folkrättsenligheten av nya vapen, stridsmedel eller stridsmetoder,³⁹ exempelvis USA (se 4.1 nedan), men inte alla. Därtill diskuterades exempelvis krav på meningsfull mänsklig kontroll alternativt lämpligt mänskligt omdöme, begriplighet och förklarbarhet, begränsningar i målval, riskreduceringsåtgärder, motverkan av oavsiktlig bias, och självförstörelsemekanismer.⁴⁰

Slutrapporten från GGE Laws reflekterar inte fullt ut de steg mot ökad samsyn som framkom i diskussionerna men det är den första rapporten med substantiellt innehåll sedan 2019 (då de vägledande principerna antogs).⁴¹ Rapportens substantiella delar klargör att IHR är fullt tillämplig för potentiell utveckling och användning av dödliga autonoma vapensystem, att sådana vapensystem inte får användas om de inte kan användas i linje med IHR, samt att kontroll behövs för att upprätthålla förenlighet med folkrätten, särskilt IHR med principerna om distinktion, proportionalitet och försiktighet vid anfall. Rapporten anger också att stater måste säkerställa förenligheten med sina förpliktelser under folkrätten, framförallt IHR, genom hela livscykeln för framväxande teknologier på området dödliga autonoma vapensystem. När så är nödvändigt bör stater bland annat begränsa typer av mål, begränsa den tidsmässiga, geografiska och operativa skalan för vapensystemet, samt tillhandahålla lämplig träning och instruktioner för mänskliga operatörer. Vidare hänvisas till folkrättsliga krav på folkrättslig granskning och stater uppmuntras att utbyta goda erfarenheter med varandra.⁴²

Frågan om GGE Laws mandat skulle förnyas avgjordes vid Statspartsmötet i november 2023. Då hade det resolutionsutkast som nämns i avsnitt 2.2 nedan nyligen antagits av FN:s generalförsamlings första utskott och satt press på CCW. Statsparterna till CCW enades efter långa formella och informella diskussioner om

³⁹ Se artikel 36 Tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter, Genève den 8 juni 1977 (TP I), 1125 UNTS 3, i kraft sedan den 7 december 1978, ratificerad av Sverige den 31 augusti 1979, i kraft för Sverige sedan den 29 februari 1980, SÖ 1979:22.

⁴⁰ Diskussionerna fördes delvis arbetspapp

⁴¹ Jämför Group of Governmental Experts on emerging technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems, *Report of the 2023 session of the Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems*, 6 – 10 March and 15 – 19 May 2023, CCW/GGE.1/2023/2, 24 May 2023 (särskilt para. 21-23) med *Report of the 2022 session of the Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems*, CCW/GGE.1/2022/2, och Group of Governmental Experts on emerging technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems, *Report of the 2021 session of the Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems*, 3 – 13 August, 24 September – 1 October and 2 – 8 December 2021, CCW/GGE.1/2021/3, 22 February 2022. 2020 antog GGE Laws ingen rapport på grund av pandemin. Rapporterna från 2022 och 2021 beskriver enbart GGE Laws arbete och innehåller inget om substansen i diskussionerna. För slutrapporten från 2019 som innehåller de vägledande principerna se *Final Report*, CCW/MSP/2019/9 med annex.

⁴² *Report of the 2023 session GGE LAWS*, CCW/GGE.1/2023/2, para. 21-23.

ett mandat för GGE Laws 2024-2025. Mandatet innebär att gruppen ska mötas tio dagar fördelat på två sessioner, och ska:

further consider and formulate, by consensus, a set of elements of an instrument, without prejudging its nature, and other possible measures to address emerging technologies in the area of lethal autonomous weapon systems.⁴³

Mandatet kan anses vara ett steg framåt för mer substantiella diskussioner i sakfrågan, samtidigt som det är tillräckligt oprecist i termer av slutprodukt för att kunna accepteras både av stater som förordar ett juridiskt bindande instrument med nya folkrättsliga regler och av stater som motsätter sig detta.

2.2 FN-organ

Både FN:s generalförsamling och MR-råd har numer frågan om autonoma vapensystem på sin agenda. FN:s generalförsamlings första utskott, som behandlar nedrustningsfrågor, antog i november 2023 ett resolutionsutkast om dödliga autonoma vapensystem. Detta antogs sedan av generalförsamlingen som en resolution. Antagandet av denna resolution utgör en signifikant händelse för diskussionen om autonoma vapensystem. Det är ett resultat av kritiken mot GGE Laws begränsade framsteg samt därtill kopplade händelser, initiativ och uttalanden gjorda under det gångna året. Utvecklingen som ledde fram till antagandet av resolutionen i generalförsamlingen beskrivs i detta avsnitt utifrån respektive organ.

2.2.1 MR-rådet

Den första av dessa händelser var en resolution som antogs av MR-rådet den 7 oktober 2022. I denna resolution tillstod MR-rådet bland annat att mänskliga rättigheter och IHR kompletterar och förstärker varandra och erinrade om att respekt för mänskliga rättigheter utgör en global standard som näringslivet förväntas agera i linje med. MR-rådet stadgade bland annat:

the need to ensure that international human rights law is respected in the conception, design, development, deployment, evaluation and regulation of data-driven technologies and to ensure that they are subject to adequate safeguards and oversight ...⁴⁴

⁴³ Meeting of the High Contracting Parties to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects, 15 – 17 November 2023, *Final Report*, CCW/MSP/2023/7, 23 November 2023, para. 20.

⁴⁴ Human Rights Council (HRC) resolution 51/22, *Human rights implications of new and emerging technologies in the military domain*, 51st session, A/HRC/RES/51/22, 7 October 2022, preamble.

MR-rådet begärde i resolutionen att dess rådgivande kommitté skulle genomföra en studie som undersöker implikationer för mänskliga rättigheter av ny och framväxande teknik i den militära domänen.⁴⁵ Studien skulle beakta relevanta diskussioner inom FN-systemet samt inhämta synpunkter från stater, FN-organ, traktatsorgan, nationella mänskliga rättighetsinstitutioner, civilsamhället, näringslivet, akademien och andra relevanta aktörer.⁴⁶

Studien ska alltså, i linje med MR-rådets fokus, anlägga ett mänskliga rättighetersperspektiv på frågan. Mänskliga rättigheter är ett folkrättsligt rättsområde som är tillämpligt i fred likväl som väpnad konflikt.⁴⁷ Detta särskiljer studien från de diskussioner som förs inom ramen för CCW, vilka främst fokuserar på IHR som enbart är tillämplig i väpnad konflikt.⁴⁸ Studien ska dock också beakta de diskussioner som förs inom CCW.⁴⁹ Studien ska presenteras för MR-rådet vid dess 60:e session (september 2025).⁵⁰

Under 2023 uttalade även specialrapportör Fionnuala Ní Aoláin, i en rapport till MR-rådet, stöd för ett globalt förbud mot dödliga autonoma vapensystem.⁵¹

2.2.2 Generalsekreteraren

I juli 2023 publicerades FN:s generalsekreterares rekommendationer till 2024 års Summit of the Future, ett högnivåevent med syfte att accelerera globala ansträngningar för att nå existerande internationella åtaganden och ta steg för att möta utmaningar och möjligheter.⁵² Generalsekreteraren anmodade i dessa rekommendationer stater att innan 2026 anta ett rättsligt bindande dokument som förbjuder dödliga autonoma vapensystem som verkar utan mänsklig kontroll eller översyn, och som inte kan användas i förenlighet med IHR, och att reglera alla andra typer

⁴⁵ Ibid., para. 1.

⁴⁶ Ibid., para. 1-2.

⁴⁷ Sassóli, M., *The Role of Human Rights and International Humanitarian Law in New Types of Armed Conflicts*, i Ben-Naftali, O. (ed.), *International Humanitarian Law and International Human Rights Law*, OUP, 2011, s. 34.

⁴⁸ Se Kleffner, J., *Scope of Application of International Humanitarian Law*, i Fleck, D. (ed.), *The Handbook of International Humanitarian Law*, 4th ed, OUP, 2021, para. 3.01, s. 50.

⁴⁹ HRC res. 51/22, 2022, para. 1-2.

⁵⁰ Ibid., para. 1-2.

⁵¹ Ní Aoláin, F., *Report of the Special Rapporteur on the Promotion and Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms while Countering Terrorism*, A/HRC/52/39, 1 March 2023.

⁵² Se United Nations (UN), *Summit of the future*, <https://www.un.org/en/summit-of-the-future/>.

av autonoma vapensystem.⁵³ Generalsekreteraren har även uppmanat till ”agreement” om en allmän princip att mänsklig agens och kontroll är essentiell för kärnvapen.⁵⁴

Uppmaningen om att förbjuda och reglera autonoma vapensystem upprepades i oktober 2023 i ett gemensamt uttalande av FN:s generalsekreterare och ICRCs ordförande. De uttalade bland annat:

If we are to harness new technologies for the good of humanity, we must first address the most urgent risks and avoid irreparable consequences.

This means prohibiting autonomous weapon systems which function in such a way that their effects cannot be predicted. For example, allowing autonomous weapons to be controlled by machine learning algorithms – fundamentally unpredictable software which writes itself – is an unacceptably dangerous proposition.

In addition, clear restrictions are needed for all other types of autonomous weapons, to ensure compliance with international law and ethical acceptability. These include limiting where, when and for how long they are used, the types of targets they strike and the scale of force used, as well as ensuring the ability for effective human supervision, and timely intervention and deactivation.⁵⁵

Detta kan ses som en anmärkningsvärt stark position. Det är dessutom ovanligt med denna typ av gemensamma uttalanden. Uttalandet reflekterar de risker och den oro som gjorts gällande för militär AI och autonoma vapensystem och diskussionen om vad som anses etiskt acceptabelt när autonoma funktioner används vid våldsanvändning. Samtidigt kan uttalandet ses som ett exempel på svårigheten att i allmänna termer beskriva risker med ny teknik där teknikens egenskaper inte fångas korrekt med ord som maskininlärning eller artificiell intelligens.

2.2.3 Generalförsamlingen

I oktober 2022, kort efter den ovan beskrivna sessionen i MR-rådet hölls en tematisk diskussion om konventionella vapen i FN:s generalförsamlings första utskott. Frankrike uttalade då att diskussionen visade att staterna måste intensifiera

⁵³ UN Secretary-General, *Our common Agenda, Policy Brief 9, A New Agenda for Peace*, July 2023, <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/our-common-agenda-policy-brief-new-agenda-for-peace-en.pdf>.

⁵⁴ UN Secretary-General’s remarks to the Security Council on Artificial Intelligence, 18 July 2023, <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2023-07-18/secretary-generals-remarks-the-security-council-artificial-intelligence>.

⁵⁵ Joint call by the UN Secretary-General and the President of the ICRC for States to establish new prohibitions and restrictions on Autonomous Weapons Systems, 5 October 2023, <https://www.icrc.org/en/document/joint-call-un-and-icrc-establish-prohibitions-and-restrictions-autonomous-weapons-systems>.

arbetet i CCW.⁵⁶ Vidare avgav 70 stater, däribland Sverige, ett gemensamt uttalande om autonoma vapensystem. Österrike, som tagit initiativ till uttalandet, levererade det på de 70 staternas vägnar. Uttalandet underströk vikten av att utveckla det normativa ramverk som reglerar autonoma vapen, inklusive genom folkrättsliga regler och begränsningar.⁵⁷ Det är mot bakgrund av detta gemensamma uttalande, FN:s generalsekreterares och ICRC:s presidents uttalande, MR-rådets resolution, regionala initiativ (se avsnitt 3 nedan) och GGE Laws kortfattade slutrapport för 2023 som första utskottet behandlade frågan om autonoma vapensystem under 2023.

Vid första utskottets session i november 2023 presenterade Österrike, med stöd av över 40 stater, ett resolutionsutkast om dödliga autonoma vapensystem som antogs med klar majoritet.⁵⁸ Resolutionsutkastet hänfördes därmed till generalförsamlingen,⁵⁹ som antog det som resolution 78/241 (2023) om *lethal autonomous weapons systems*.⁶⁰

Generalförsamlingen understryker genom resolutionen:

the urgent need for the international community to address the challenges and concerns raised by autonomous weapons systems, in particular through the ... [GGE LAWS], and to continue to further its understanding of the issues involved.⁶¹

I resolutionen begär generalförsamlingen att generalsekreteraren ska undersöka staters syn på möjliga sätt att möta de utmaningar och den oro som dessa vapensystem väcker från humanitära, rättsliga, säkerhetsmässiga, tekniska och etiska perspektiv och på människans roll i våldsanvändningen. I ett andra led ska även internationella organisationers, civilsamhällets, forskningssamhällets och industrins syn undersökas.⁶² Resolutionen nämner alltså GGE Laws särskilt men samtidigt framstår det som oklart vad steget efter undersökningen presenterats skulle vara. Formuleringen av resolutionen öppnar därmed en dörr för att i framtiden inleda en annan typ av process, om generalsekreterarens rapport skulle finna stöd för att adressera frågan på andra sätt än genom CCW.

Texten är förhållandevis öppet formulerad och kunde därför samla stort stöd. Första utskottet antog resolutionsutkastet med en överhängande majoritet, 164

⁵⁶ Statement by France at the UNGA, First Committee, 77th session, 20 October 2022, <https://media.un.org/en/asset/k1o/k1o8qmabgj>.

⁵⁷ Joint Statement on Lethal Autonomous Weapons Systems at the United Nations General Assembly (UNGA) First Committee, 77th session, 21 October 2022, https://estatements.unmeetings.org/estatements/11.0010/20221021/A1j8bNfWGIL/KLw9WYcSnnAm_en.pdf.

⁵⁸ UNGA First Committee, *General and complete disarmament, Report of the First Committee*, 78th session, A/78/409, 2023, para. 79 och 82.

⁵⁹ *Ibid.* para. 89.

⁶⁰ UNGA resolution 78/241, *Lethal autonomous weapons systems*, 78th session, A/RES/78/241, 22 December 2023.

⁶¹ *Ibid.* para. 1.

⁶² *Ibid.* para. 2-3.

stater röstande för, inklusive Sverige. Endast 5 stater röstade emot och 8 avstod.⁶³ Även om Ryssland röstade emot och USA röstade för framförde båda staterna att de inte stödjer en process som är parallell till CCW, något de menar skulle riskera att fragmentera diskussionerna och underminera arbetet i GGE Laws. Även andra länder framhöll CCW som det mest lämpliga forumet för dessa frågor. Samtidigt påpekade flera länder, exempelvis Egypten, att arbetet inom CCW redan pågått under flera år och resulterat i få framsteg. Argentina uttalade att man röstade för i syfte att uppmärksamma frågan och ge ny kraft till pågående diskussioner. Argentina betonade också vikten av att stater och andra aktörer som inte deltar i diskussionerna i CCW får komma till tals i frågan.⁶⁴ Det senare har viss betydelse då 193 stater är medlemmar i FN och två (Palestina och Vatikanstaten) har status som permanenta observatörsstater,⁶⁵ medan enbart 126 stater är parter till CCW.⁶⁶ En mer inkluderande process kan vara av relevans om diskussionen om autonoma vapensystem med tiden utvecklar sedvanerättsliga normer.

Resolutionen sätter dödliga autonoma vapensystem på generalförsamlingens agenda. Generalsekreterarens undersökning ska presenteras, i form av en rapport, vid generalförsamlingens 79:e session i september 2024.⁶⁷

2.3 Slutsatser

Konsekvensen av utvecklingen under året i CCW och FN blir att frågan om eventuell ny folkrättslig reglering av autonoma vapensystem numera hanteras i tre forum: CCW GGE Laws, MR-rådet och FN:s generalförsamling.

Generalförsamlingen har i resolution 78/241 (2023) begärt att generalsekreteraren ska genomföra en bred undersökning av staters och andra aktörers syn på lämpliga sätt att adressera dödliga autonoma vapensystem utifrån humanitära, rättsliga, säkerhetsmässiga, tekniska och etiska perspektiv och på människans roll i våldsanvändningen. Det är oklart hur undersökningen kommer att följas upp.

Inom ramen för MR-rådet pågår en studie som undersöker implikationer av ny och framväxande teknik i den militära domänen för mänskliga rättigheter. Studien ska beakta pågående diskussioner i internationella forum, inklusive CCW. Det är oklart hur studien kommer att följas upp.

CCW GGE Laws mandat för 2024-2025 är ett steg mot förhandlingar, då gruppen ska formulera beståndsdelar till ett instrument av oklart status. Det innebär också

⁶³ UNGA First Committee report A/78/409, 2023, para. 82.

⁶⁴ UNGA First Committee, *Press release from the 78th session, 28th meeting*, GA/DIS/3731, 1 November 2023, <https://press.un.org/en/2023/gadis3731.doc.htm>.

⁶⁵ UN, *Growth in UN membership*, <https://www.un.org/en/about-us/growth-in-un-membership>.

⁶⁶ UNODA, *High-Contracting Parties and Signatories CCW*, <https://disarmament.unoda.org/the-convention-on-certain-conventional-weapons/high-contracting-parties-and-signatories-ccw/>.

⁶⁷ UNGA res. 78/241, 2023, para. 2 and 4.

att frågan om det exempelvis ska bli ett juridiskt bindande CCW-protokoll eller någon form av *soft law*-instrument skjuts på framtiden.

Det är inte ovanligt att frågor som är föremål för rättsutveckling hanteras i flera forum samtidigt. Dessa forum har olika mandat, perspektiv och deltagande aktörer och parallella diskussioner kan på så sätt främja en mångsidig och inkluderande debatt. Om diskussionerna utmynnar i parallella processer som förhandlar fram folkrättsliga åtaganden uppstår dock risk för fragmentering.

3 Andra organisationer och initiativ

Stater kan utveckla ny folkrätt inom ramen för regionala organisationer, precis som de kan göra det inom FN. Stater kan också använda regionala organisationer eller hålla regionala ad hoc-möten för att utveckla en gemensam position. En gemensam position kan stärka ländernas möjligheter att påverka internationella processer som CCW. Eftersom internationella processer mer sannolikt resulterar i instrument som stater från hela världen ansluter sig till än regionala forum är internationella normalt att föredra i vapen- och nedrustningsfrågor. Vissa regionala organisationer har också en lagstiftande funktion för medlemsstaterna, såsom att EU:s rättsakter blir en del av svensk rätt.

Nedan beskrivs hur Europeiska unionen (EU) och North Atlantic Treaty Organization (Nato), andra regionala organisationer och ad hoc-initiativ samt några få civilsamhällesorganisationer har behandlat frågan om autonoma vapensystem under 2023. Beskrivningen synliggör hur denna typ av organisationer och ad hoc-initiativ på olika sätt kan antas haft påverkan på händelser i internationella forum som beskrivits ovan. Beskrivningar av dessa aktiviteter och hur de relaterar till varandra och internationella processer kan bidra till en ökad förståelse för, och ge en mer holistisk bild av, rättsutvecklingen för autonoma vapensystem.

3.1 EU

EU deltar som observatör i GGE Laws, och har där uttryckt uppfattningen att CCW är det relevanta internationella forumet för autonoma vapensystem. EU har i GGE Laws bland annat uttalat stöd för en ”two tier”-ansats och att lämplig grad av mänsklig kontroll och omdöme (eng. *judgment*) bör bibehållas genom autonoma vapensystems hela livscykel för att säkerställa förenlighet med folkrätten, särskilt internationell humanitär rätt.⁶⁸ EU:s agerande i GGE Laws bygger på EU-institutionernas syn i frågan och medlemsstaternas inspel.

EU-kommissionen består av kommissionärer från varje medlemsstat vilka dock inte företräder sitt land utan hela EU. Kommissionen är EU:s verkställande organ, tar initiativ till ny EU-rätt och representerar EU internationellt. Kommissionen har uttryckt att AI i vapensystem aktualiserar allvarliga frågor och har understrukt att folkrätten gäller fullt ut för alla vapensystem, inkluderat existerande och framtida autonoma vapensystem. Kommissionens position är att ”mänsklig kontroll måste

⁶⁸ Statement by EU at the CCW GGE LAWS 2023, Geneva 15 – 19 May 2023, <https://meetings.unoda.org/meeting/67246/statements>.

bevaras i beslut om användning av dödligt våld och vara inbyggt i livscykeln för alla vapensystem”.⁶⁹

Europaparlamentet består av folkvalda ledamöter som arbetar utifrån partitillhörighet. Parlamentet och rådet (som samlar ministrar från medlemsstaterna) är EU:s två lagstiftande organ och antar tillsammans (som huvudregel) EU:s rättsakter, baserat på kommissionens förslag. Parlamentet begärde i en resolution 2018 att det skyndsamt skulle tas fram en gemensam ståndpunkt avseende dödliga autonoma vapensystem och som skulle säkerställa meningsfull mänsklig kontroll över kritiska funktioner i vapensystem, inkluderat under användning. Vidare begärde parlamentet att EU och medlemsstaterna skulle tala och agera med en röst i relevanta forum.⁷⁰ Parlamentet uppmanade dessutom övriga institutioner samt medlemsstaterna att arbeta för att initiera förhandlingar om ett rättsligt bindande instrument som förbjuder dödliga autonoma vapensystem.⁷¹ I resolutionen förstås dödliga autonoma vapensystem som vapensystem utan meningsfull mänsklig kontroll över kritiska funktioner som urval och anfall av individuella mål.⁷² Det inkluderar däremot inte system såsom ”automatiserade, fjärrstyrda och telestyrda system”.⁷³ Parlamentet framhöll också att människan är ansvarig för beslut om dödligt våld, och att folkrätten, inklusive IHR och mänskliga rättigheter, är fullt tillämplig för alla vapensystem och dess operatörer.⁷⁴ Detta upprepades i en resolution 2021, i vilken parlamentet efterlyste transparenta riskreducerande internationella åtgärder för utveckling och användning av militär AI.⁷⁵

Den entydiga röst som parlamentet efterlyst har inte helt materialiserats. Det beror på att medlemsstaternas positioner i frågan om autonoma vapensystem skiljer sig åt, även om det finns samsyn i många delar. Inom EU framkommer medlemsstaternas perspektiv genom ministerrådet och Europeiska rådet. EU:s möjlighet att agera i frågan är också begränsat till områden där EU har kompetens.

Under året har EU antagit en rättsakt med relevans för autonoma vapensystem. Förordning (EU) 2023/1525 av den 20 juli 2023 om stöd för ammunitions-tillverkning (ASAP) fastställer ett antal åtgärder och en budget med syfte att skyndsamt stärka reaktionsförmågan och kapaciteten hos den europeiska försvarsindustrin för att säkerställa tillgång till och leveranser av vissa försvarsprodukter

⁶⁹ Meddelande från Kommissionen, Samordnad plan om artificiell intelligens, COM/2018/795, 2018-12-07, s. 6.

⁷⁰ Europaparlamentets resolution 12 september 2018 om autonoma vapensystem, 2018/2752(RSP), para. 2.

⁷¹ *Ibid.*, para. 3.

⁷² *Ibid.*, preambular para. B.

⁷³ *Ibid.*, preambular para. D.

⁷⁴ *Ibid.*, preambular para. G och H.

⁷⁵ Europaparlamentets resolution 20 januari 2021 om artificiell intelligens: frågor om tolkning och tillämpning av internationell rätt, i den mån EU påverkas, på de civila och militära användningsområdena och om statens befogenheter utanför det straffrättsliga området, 2020/2013(INI), para. 30-50 under Folkrätten och militära användningsområden för artificiell intelligens, se särskilt para. 32 och 49.

genom ekonomiskt stöd och tillfälliga regler (artikel 1). Enligt artikel 8.4(b) *undantags* emellertid sådant stöd för:

Åtgärder för tillverkning av dödliga autonoma vapen utan möjlighet till meningsfull mänsklig kontroll över urvals- och insatsbeslut vid attacker mot människor.

Liknande skrivningar återfinns i inskränkningar av möjligheten till stöd från den Europeiska försvarsfonden (EDF). Förordning (EU) 2021/697 av den 29 april 2021 inrättar EDF och fastställer fondens mål och budget för perioden 2021-2027. Enligt artikel 10 punkt 6 är "[å]tgärder för utveckling av produkter och teknik vars användning, utveckling eller produktion är förbjuden enligt tillämplig internationell rätt" *inte* berättigade till stöd från fonden, vilket inkluderar autonoma vapensystem som inte kan användas i linje med exempelvis den internationella humanitära rätten och mänskliga rättigheter.

Vidare är enligt artikel 10 stycke 2 *inte* heller "åtgärder för att utveckla dödliga autonoma vapen utan möjlighet till meningsfull mänsklig kontroll över beslut om urval och insatser vid anfall mot människor" berättigade till stöd från EDF, dock med undantag för "åtgärder för att utveckla system för tidig varning och motåtgärder för försvarsändamål." Det är, som Winther beskrivit, "noterbart att inskränkningen är begränsad till system som används mot människor, och således *inte* omfattar system som används mot egendom".⁷⁶ Noterbart är också att för EDF gäller inskränkningen *inte* motåtgärder medan något sådant undantag från inskränkningen *inte* finns i ASAP.

Både antagandet av ASAP och förordningen om EDF:s mål och budget följer EU-kommissionens syn på autonoma vapensystem,⁷⁷ och Europaparlamentets uttalade vilja att dess ståndpunkt om ett förbud mot dödliga autonoma vapensystem utan meningsfull mänsklig kontroll ska genomsyra unionens program om försvarsforskning.⁷⁸

Samtidigt har arbetet med en övergripande rättsakt om AI under åren 2021 – 2023 intensifierats inom EU. EU:s lagstiftande institutioner arbetar i skrivande stund med att färdigställa en förordning som reglerar AI som utvecklas och används på den inre marknaden och ska harmonisera medlemsstaternas lagstiftning på området. Förordningen ska *inte* tillämpas på AI-system som utvecklats eller används för nationell säkerhet, försvar och militära ändamål.⁷⁹

⁷⁶ Winther, 2022, s. 59.

⁷⁷ Meddelande från Kommissionen, COM/2018/795, s. 6.

⁷⁸ Europaparlamentets res. 2020/2013(INI), para. 30-50 under Folkkrätten och militära användningsområden för artificiell intelligens, särskilt para 41, Europaparlamentets res. 2018/2752(RSP), para. 5.

⁷⁹ Council of the EU, *Artificial intelligence act: Council and Parliament strike a deal on the first rules for AI in the world*, 9 December 2023, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/09/artificial-intelligence-act-council-and-parliament-strike-a-deal-on-the-first-worldwide-rules-for-ai/>. För det tidigare förslaget, se Förslag till Europaparlamentet och Rådets förordning om Harmoniserande regler för artificiell intelligens (rättsakt om artificiell intelligens) och

EU:s rättsutvecklingsarbete avseende AI bygger på kommissionens och parlamentets uttryckta syn på behovet att främja och reglera ansvarsfull AI-utveckling. Dessa synsätt har formulerats i bland annat EU:s vitbok om AI (som inte tar upp militär utveckling eller användning),⁸⁰ och EU:s samordnade plan om AI (som anger EU:s position om autonoma vapensystem),⁸¹ vilken följde upp EU:s strategi för AI.⁸² De framgår också i Europaparlamentets resolutioner om AI i relation till olika områden, inkluderat exempelvis folkrätt, etik och straffrätt,⁸³ samt ovan nämnda resolution om autonoma vapensystem.⁸⁴

3.2 Nato

Nato har uttalat att man ansluter sig till de elva vägledande principerna utvecklade av GGE Laws, inklusive att IHR är fullt tillämplig för autonoma vapensystem. Nato har dessutom uttryckt uppfattningen att CCW är ett lämpligt forum för dessa frågor.⁸⁵

Autonomi och AI ingår i Natos nio prioriterade tekniska områden. I Natos strategi för AI ingår alliansens Principles of responsible use of artificial intelligence in defence (PRU). De sex principerna anger bland annat att AI ska utvecklas och användas i linje med tillämplig folkrätt, särskilt IHR och mänskliga rättigheter, och nationell rätt.⁸⁶ Dessa, i sig icke-juridiskt bindande, principer är tillämpliga för AI-baserade autonoma vapensystem och utgör enligt Nato en grund för tillförlitlighet och interoperabilitet.⁸⁷

Under 2023 har Natos Data and AI Review Board (DARB), som etablerades i 2022, påbörjat utvecklingen av en Natocertifieringsstandard för att implementera

om ändring av visa unionslagstiftningsakter, COM(2021) 0206, procedure 2021/0106/COD. Observera att vad som exkluderas från förordningens tillämpningsområde har utvecklats till att gälla inte bara militära ändamål utan även nationell säkerhet och försvar, som anges i texten ovan.

⁸⁰ Europeiska kommissionen, vitbok om artificiell intelligens – En europeisk strategi för spetskompetens och förtroende COM(2020) 65 final, 2020.

⁸¹ Meddelande från Kommissionen, COM/2018/795.

⁸² Meddelande från Kommissionen, Artificiell intelligens för Europa, COM/2018/237, 2018-04-25.

⁸³ Se Europaparlamentets res. 2020/2013(INI), Europaparlamentets resolution av den 20 oktober 2020 om en ram för etiska aspekter av artificiell intelligens, robotteknik och tillhörande teknik, 2020/2012(INL), Europaparlamentets resolution av den 20 oktober 2020 om en skadeståndsordning för artificiell intelligens, 2020/2014 (INL), Europaparlamentets resolution av den 20 oktober 2020 om immateriella rättigheter för utveckling av artificiell intelligens 2020/2015(INI), Europaparlamentets förslag till betänkande om artificiell intelligens inom straffrätten och polisens och rättsväsendets användning av artificiell intelligens i brottmål 2020/2016(INI), Europaparlamentets förslag till betänkande om artificiell intelligens inom utbildning, kultur och den audiovisuella sektorn 2020/2017(INI).

⁸⁴ Europaparlamentets res. 2018/2752(RSP).

⁸⁵ NATO, *Summary of NATO's Autonomy Implementation Plan*, 13 October 2022, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_208376.htm.

⁸⁶ NATO, *Summary of the NATO Artificial Intelligence Strategy*, 22 October, 2021, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_187617.htm. För en beskrivning av de rättsliga aspekterna i strategin se Winther, 2022, s. 59.

⁸⁷ NATO, *Summary of NATO's Autonomy Implementation Plan*, 2022.

dessa principer.⁸⁸ Dessa standarder ska operationalisera principerna till ”concrete checks and balances, notably in terms of governability, traceability and reliability”, med syftet att hjälpa industrin och institutioner i alliansen att säkerställa att utveckling och användning av AI-teknik är förenlig med folkrätten och Natos normer och värderingar.⁸⁹ Arbetet var planerat att slutföras under 2023 men har inte presenterats officiellt i skrivande stund.

Det finns forskningsarbetsgrupper inom Nato Science and Technology Organization (Nato STO) som studerar begreppet meningsfull mänsklig kontroll samt hur etiska, rättsliga och samhällseliga aspekter bör omhändertas i studier om AI och autonoma system.⁹⁰

3.3 Latinamerika och Karibien

Flera latinamerikanska och karibiska länder har riktat kritik mot GGE Laws bristande substantiella resultat.⁹¹ Mot bakgrund av den kritiken möttes 29 latinamerikanska och karibiska stater i Belén, Costa Rica den 23 – 24 februari 2023,⁹² för att diskutera en gemensam hållning gällande autonoma vapensystem. Mötet resulterade i en politisk deklaration, Communiqué of the Latin American and the Caribbean Conference of Social and Humanitarian Impact of Autonomous Weapons (Belén-deklarationen).⁹³ Deklarationen framhöll behovet av att samarbeta för att främja förhandling av ett folkrättsligt bindande instrument med förbud och reglering av autonomi i vapensystem.⁹⁴ Därtill betonades risker och utmaningar med autonomi i vapensystem och nödvändigheten att etablera förbud och reglering för att garantera meningsfull mänsklig kontroll.⁹⁵ Staterna bakom deklarationen åtog sig att aktivt framhålla gemensamma positioner i frågan. De ska också stärka samarbetet med internationella organisationer, civilsamhälle, akademien och andra relevanta aktörer. Vidare angavs att staterna ska fortsätta regionala

⁸⁸ NATO, *Summary of the NATO Artificial Intelligence Strategy*, 2021.

⁸⁹ NATO, *NATO starts work on Artificial Intelligence certification standard*, 7 February 2023, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_211498.htm.

⁹⁰ Forskare vid FOI har exempelvis deltagit i arbetet med följande rapport: Miller, C., Draper, M., van Diggelen, J., Heijnen, M., Shively, R.J., Flemisch, F., Baltzer, M., Woltjer, R., Boardman, M., Devitt, K., Pacaux-Lemoine M-P., Parry, E., *Meaningful Human Control of AI-based Systems Workshop: Technical Evaluation Report, Thematic Perspectives and Associated Scenarios*, STO-MP-HFM-322.

⁹¹ Se exempelvis WP submitted by multiple states, CCW/GGE.1/2022/WP.4., para. 9.

⁹² Därtill deltog tre observatörsstater från andra regioner (Belgien, Filipinerna och Schweiz) och ett antal civilsamhällesorganisationer, inklusive representanter för kampanjen *Stop Killer Robots*.

⁹³ Communiqué of the Latin American and the Caribbean Conference of Social and Humanitarian Impact of Autonomous Weapons, La Ribera de Belén den 23 – 24 februari 2023, <https://conferenciaawscostarica2023.com/wp-content/uploads/2023/02/EN-Communique-of-La-Ribera-de-Belen-Costa-Rica-February-23-24-2023..pdf>.

⁹⁴ *Ibid.*, para. 1.

⁹⁵ *Ibid.*, para. H.

diskussioner för att utveckla möjliga rekommendationer som kan användas i CCW och andra internationella forum.⁹⁶

Det fanns en farhåga från länder som, liksom Sverige, förordar CCW som det mest lämpliga forumet att mötet i Costa Rica skulle bli startskottet för en annan, parallell process med konkreta förhandlingar utanför CCW. Det inträffade inte 2023. En anledning kan vara att Brasilien hade ordförandestolen i GGE Laws 2023 och att staterna från denna region därför inte ville underminera CCW-processen. Bélén-deklarationen kan dock antas ha bidragit till att CCW-stater som inte vill ha ny folkrätt ansträngde sig för att GGE Laws skulle nå samsyn i möjliga delar och kunna anta en rapport som legitimerar att frågan bibehålls i CCW. Det kan också anses ha gett resultat då GGE kunde anta en sådan rapport och flera stater från denna region uttalade stöd för fortsatt arbete i CCW under GGE Laws.

Några månader efter att GGE LAWS arbete avslutats för året möttes karibiska länder inom ramen för det regionala samarbetet Caribbean Community and Common market (Caricom) den 5 – 6 september 2023 i Port of Spain, Trinidad och Tobago. Detta resulterade i antagandet av CARICOM Declaration on Autonomous Weapons Systems (Caricom-deklarationen).⁹⁷ Utgångspunkten i deklarationen är att autonoma vapensystem medför både möjligheter och risker, och att dessa fordrar en ansats som tillvaratar etiska, juridiska, humanitära och samhällseliga aspekter.⁹⁸ Ansatsen är bred i jämförelse med andra dokument som behandlas i denna rapport. Risker och möjligheter kopplas till både polisiärt arbete, gränsbevakning och den militära domänen. Därtill nämns att autonoma vapensystem har en ”alarming potential” att förändra dynamiken i organiserad brottslighet, terrorism och väpnade konflikter.⁹⁹ Därmed uppmärksammas frågan om reglering av autonoma vapensystem både i och utanför väpnad konflikt.

Staterna åtar sig genom deklarationen att sträva efter ett folkrättsligt bindande instrument som innehåller två typer av förbud samt reglering. Det rör sig om förbud av oförutsägbara och okontrollerbara autonoma vapensystem som kan använda våld utan meningsfull mänsklig kontroll, samt förbud mot de som designas eller används för våldsanvändning mot människor. Övriga former av autonoma vapensystem bör enligt deklarationen regleras.¹⁰⁰ Staterna uttrycker uppskattning för det arbete som åstadkommit genom CCW men anger att det nu finns ett behov att bredda diskussionen. Syftet är att möjliggöra en mer inkluderande diskussion som kan främja antagandet av ny folkrätt med förbud och begränsning av autonoma vapensystem.¹⁰¹ Detta är ett tydligt ställningstagande för att flytta frågan från CCW.

⁹⁶ Ibid., para. 2-4.

⁹⁷ CARICOM Declaration on Autonomous Weapons Systems, Port of Spain den 5 – 6 September 2023, https://www.caricom-aws2023.com/_files/ugd/b69acc_c1ffb97ed9024930a3205ae4e34c1b45.pdf.

⁹⁸ Ibid., preamble och section II.

⁹⁹ Ibid., section I och section V, para. 4.

¹⁰⁰ Ibid., section V para. 1-2.

¹⁰¹ Ibid., section III.

3.4 Den indo-pacifiska regionen

Den 13 – 14 december 2023 genomfördes ytterligare ett regionalt möte om autonoma vapensystem, inspirerat av det som hölls i början av året i Costa Rica. Mötet ("the Manila Meeting") arrangerades i Makati av Filippinerna, som är ett av de länder som uttalat kritik mot CCW:s brist på framsteg.¹⁰² 24 länder från den indo-pacifiska regionen deltog i mötet. Därtill medverkade fem observatörsstater från andra regioner samt representanter från 16 civilsamhällesorganisationer. Mötet syftade till att diskutera ett regionalt perspektiv på implikationer av att använda autonomi i vapensystem utifrån folkrättsliga, etiska, ekonomiska, sociala och humanitära dimensioner.¹⁰³ Filippinerna avser att ta fram en rapport från mötet men denna hade i skrivande stund inte publicerats, varför mötets innehåll och eventuella slutsatser inte kan beskrivas här. Enbart initiativtagandet till ett tredje regionalt möte visar dock på frågans aktualitet. Det tyder också på att det första regionala mötet i Costa Rica och arbetet i första utskottet haft effekt i att intensifiera frågan om ny folkrättslig reglering.

3.5 Andra mellanstatliga initiativ

Flera ytterligare konferenser och initiativ som har berört rättsutvecklingen för autonoma vapensystem, men inte har direkt påverkan på den, har genomförts 2023. Dessa framhölls i generalförsamlingens resolution utgöra viktiga bidrag till rättsutvecklingsdebatten.¹⁰⁴ De inkluderar *Summit on Responsible Artificial Intelligence in the Military Domain* (REAIM), arrangerad av och i Nederländerna tillsammans med Sydkorea den 15 – 16 februari och en konferens om autonoma vapensystem arrangerad av Luxemburg den 25 – 26 april. Aktiviteterna visar på det globala intresset och frågans aktualitet.

Förutom dessa ad hoc-initiativ möts en del stater regelbundet inom mer eller mindre formaliserade samarbetsformer för att bland annat dela goda erfarenheter med nationell reglering, implementering av folkrättsliga åtaganden och omhändertagande av etiska aspekter i utveckling och användning av militär AI och autonomi. Det kan noteras att detta främst rör demokratiska likasinnade stater medan länder som Ryssland och Kina oftare agerar ensamma.¹⁰⁵

¹⁰² WP submitted by multiple states, CCW/GGE.1/2022/WP.4.

¹⁰³ Republic of the Philippines, Ministry of Foreign Affairs, *Philippines calls for Indo-Pacific Voices to Address Lethal Autonomous Weapons Systems*, <https://dfa.gov.ph/dfa-news/dfa-releasesupdate/33834-philippines-calls-for-indo-pacific-voices-to-address-lethal-autonomous-weapons-systems-risks>.

¹⁰⁴ UNGA, res. 78/241, 2023.

¹⁰⁵ Stanley-Lockman, Z., *Responsible and Ethical Military AI, Allies and Allied Perspectives*, CSET Issue Brief, August 2021, s. 1.

Vid REAIM annonserades The Political Declaration on Responsible Military Use of Artificial Intelligence and Autonomy.¹⁰⁶ Syftet med deklarationen är att bygga internationell konsensus kring ansvarsfullt agerande och vägleda staters utveckling och användning av AI och autonomi i den militära sektorn. Vidare ska deklarationen fungera som en grund för utbyte av goda erfarenheter och idéer samt underlätta kapacitetsbyggande på området. I deklarationen förstås AI som “*the ability of machines to perform tasks that would otherwise require human intelligence*”.¹⁰⁷ Autonomi förstås som ett spektrum av system som efter aktivering agerar utan vidare mänsklig intervention.¹⁰⁸

Deklarationen hänvisar till existerande folkrätt och föreskriver tio åtgärder som bör implementeras vid utveckling, införande (eng. *deployment*) och användning av militära AI-tillämpningar, inklusive de som möjliggör autonoma funktioner och system. Dessa åtgärder inkluderar att:

- A. States should ensure their military organizations adopt and implement these principles for the responsible development, deployment, and use of AI capabilities.
- B. States should take appropriate steps, such as legal reviews, to ensure that their military AI capabilities will be used consistent with their respective obligations under international law, in particular international humanitarian law. States should also consider how to use military AI capabilities to enhance their implementation of international humanitarian law and to improve the protection of civilians and civilian objects in armed conflict.
- C. States should ensure that senior officials effectively and appropriately oversee the development and deployment of military AI capabilities with high-consequence applications, including, but not limited to, such weapon systems.¹⁰⁹

Andra konkreta åtgärder inkluderar att motverka oavsiktlig bias, säkerställa – för försvarspersonal – transparenta och granskningsbara metoder, datakällor, designprocesser och dokumentation vid utveckling, lämplig och rigorös testning under hela livscykeln samt säkerhetsåtgärder för att reducera risker för fel. Stater som ansluter sig till deklarationen åtar sig bland annat att implementera de angivna åtgärderna och att främja fortsatta ansträngningar för att säkerställa ansvarsfull och rättssenlig användning, sinsemellan och i internationella forum.¹¹⁰

Den 21 november 2023 hade 47 länder inklusive Sverige ställt sig bakom deklarationen, som inte är juridiskt bindande. USA, som är drivande för ansvarsfull användning av militär AI, kommer regelbundet att samla de stater som ställt sig bakom deklarationen och föra en dialog för att främja internationellt stöd och

¹⁰⁶ U.S. Department of State, *Political Declaration on Responsible Military Use of Artificial Intelligence and Autonomy - United States Department of State*, <https://www.state.gov/political-declaration-on-responsible-military-use-of-artificial-intelligence-and-autonomy/>.

¹⁰⁷ Political Declaration on Responsible Military Use of Artificial Intelligence and Autonomy, Haag den 15-16 februari 2023, <https://www.state.gov/political-declaration-on-responsible-military-use-of-artificial-intelligence-and-autonomy-2/>.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Ibid., para. A-C.

¹¹⁰ Ibid.

implementering av ansvarsfull praxis. Det första mötet kommer att hållas under 2024 års första kvartal.¹¹¹

Även den Interparlamentariska unionen (IPU) behandlar numera frågan om autonoma vapen och AI. IPU är en global organisation för självständiga staters parlament som arbetar för fred och mellanfolkligt samarbete. IPU har 180 medlemmar, inklusive Sveriges riksdag. Vid IPU:s möten deltar ledamöter från respektive lands parlament, inte regeringsföreträdare eller tjänstemän. IPU kan inte utveckla ny folkrätt, utan endast anta icke-bindande resolutioner. Vid IPU:s möte i Angola 2023 var de deltagande parlamentarikerna ense om att: *“AI and autonomous weapons systems must be regulated, especially in terms of the ethics of granting a machine the ability to decide whether or not to kill humans.”*¹¹² Särskilt underströks värdet av mänskliga rättigheter och IHR samt att mer multilateral samverkan behövs för att nå konsensus i frågan.¹¹³ Vid IPU:s nästa möte i mars 2024 kommer IPU i plenum arbeta vidare på ett resolutionsutkast som ska adressera *“the social and humanitarian impact of autonomous weapons systems and artificial intelligence”*.¹¹⁴

3.6 Civilsamhällesorganisationer

Flera civilsamhällesorganisationer ingår i kampanjen Stop Killer Robots som arbetar för att säkerställa mänsklig kontroll över våldsanvändning och förespråkar ett rättsligt bindande instrument för autonomi i vapensystem.¹¹⁵ Exempelvis förordar Human Rights Watch (HRW) ett förbud mot fullt autonoma vapensystem och reglering av andra typer av autonoma vapensystem, inklusive att människor inte får anfallas.¹¹⁶

Civilsamhällesorganisationer har deltagit aktivt i diskussionerna vid de flesta internationella och regionala forum och initiativ som beskrivs i denna rapport. Deras bidrag till debatten har uppmärksammats bland annat i MR-rådets och generalförsamlingens respektive resolutioner om dödliga autonoma

¹¹¹ U.S. Department of State, *Political Declaration on Responsible Military Use of Artificial Intelligence and Autonomy - United States Department of State*, <https://www.state.gov/political-declaration-on-responsible-military-use-of-artificial-intelligence-and-autonomy/>.

¹¹² Inter-Parliamentary Union (IPU), *147th IPU Assembly and related meetings, Result of the proceedings*, Luanda, 23 – 27 October 2023, se särskilt Report of the Standing Committee on Peace and International Security, Noted by the 147th IPU Assembly, s. 52.

¹¹³ IPU, *Result of the proceedings*, 2023, s. 52.

¹¹⁴ Se IPU, *148th Assembly and related meetings, Programme*, <https://www.ipu.org/event/148th-assembly-and-related-meetings#event-sub-page-programme/>.

¹¹⁵ Se Stop Killer Robots, <https://www.stopkillerrobots.org/>.

¹¹⁶ Docherty, B., Human Rights Watch, *Cluster Munition Convention Offers Roadmap for New Autonomous Weapons Treaty*, 30 May 2023, <https://www.hrw.org/news/2023/05/30/cluster-munition-convention-offers-roadmap-new-autonomous-weapons-treaty>.

vapensystem.¹¹⁷ Däremot motsatte sig Ryssland observatörers (inklusive både civilsamhällesorganisationers och EU:s) deltagande i de formella diskussionerna om GGE Laws slutrapport. Flertalet andra stater, inklusive Sverige, försvarade och argumenterade för civilsamhällesorganisationers, EU:s och andra observatörers deltagande. Rysslands agerande upprepades under CCW-statspartsmötet i november, och upptog mycket mötestid.¹¹⁸

Som nämnts har civilsamhällesorganisationer riktat kritik mot processen i CCW. I linje med detta har bland andra HRW argumenterat för att tiden har kommit för att stater ska inleda en annan typ av process, som uttalat syftar till att utveckla ett rättsligt bindande instrument.¹¹⁹ HRW föreslår en process som är baserad på den så kallade Osloprocessen, vilken ledde fram till 1997 års Konvention om förbud mot antipersonella minor¹²⁰ och låg till grund för den process som utmynnade i 2008 års Konvention om klusterammunition¹²¹. Även generalförsamlingen nämns av HRW som ett alternativ, utifrån den process som resulterade i 2017 års Konvention om förbud mot kärnvapen¹²².¹²³ Dessa möjliga vägar har också uppmärksammats tidigare i den internationella diskussionen och av de svenska arbetsgrupper som bistått Folkrätts- och nedrustningsdelegationen gällande svenskt engagemang rörande dödliga autonoma vapensystem.¹²⁴

3.7 Slutsatser

Det kan konstateras att EU är aktivt i frågan om folkrättslig rättsutveckling för autonoma vapensystem, men har begränsade möjligheter att påverka den. EU agerar som observatör i GGE Laws, men har som internationell organisation inte

¹¹⁷ HRC res. 51/22, 2022, preamble: “*Welcoming* the role of human rights defenders and civil society organizations in raising awareness about the human rights impacts of the use of new and emerging technologies in the military domain”. UNGA, res. 78/241, 2023, preamble: *Recognizing* the valuable contributions made by /.../ the International Committee of the Red Cross, civil society organizations, /.../ in enriching international discussions on autonomous weapons systems, encompassing legal, ethical, human rights, societal and technological dimensions”.

¹¹⁸ Författarens observationer under CCW GGE Laws. För statspartsmötet se UN Web TV, 5th Meeting, 2023 Meeting of the High Contracting Parties (CCW), 17 November 2023, <https://webtv.un.org/en/asset/k1b/k1bf0dm04k>.

¹¹⁹ Docherty, HRW, 2023.

¹²⁰ Konvention om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring, Oslo den 18 september 1997 (APMBC), 2056 UNTS 211, i kraft sedan 1 mars 1999, ratificerad av Sverige den 30 november 1998, i kraft för Sverige sedan den 1 maj 1999, SÖ 1998:61.

¹²¹ Konvention om klusterammunition, Dublin den 30 maj 2008 (CMC), 2688 UNTS 39, i kraft sedan 1 augusti 2010, ratificerad av Sverige den 23 april 2012, i kraft för Sverige sedan den 1 oktober 2012, SÖ 2012:35.

¹²² *Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons*, New York den 7 juli 2017 (TPNW), 3379 UNTS, i kraft sedan 22 januari 2021. Sverige har inte signerat, anslutit eller ratificerat konventionen.

¹²³ Docherty, HRW, 2023. Se också Klamberg, M., *Regulatory Choices at the Advent of Gig Warfare*, *Journal of International Humanitarian Legal Studies*, 2023, published online 18 December 2023 ahead of print., s. 26.

¹²⁴ Se Walder m.fl., 2021, särskilt s. 20, samt Engdahl, 2016, och Ahlström, 2020.

samma direkta påverkan på den folkrättsliga utvecklingen som stater har. EU:s medlemsstater står bakom EU:s uttalanden i GGE Laws men samtidigt visar diskussionerna i övrigt att medlemsstaterna har något olika syn och engagemang i frågan. Kommissionen och parlamentet har tagit ställning för ny folkrätt och i avvaktan på att staterna utvecklar detta agerar EU inom ramen för sin kompetens. EU har tidigare begränsat möjligheter till ekonomiskt stöd för forskning om vissa dödliga autonoma vapensystem. Under 2023 har EU även begränsat möjligheterna till ekonomiskt stöd för tillverkning av samma typ av system. EU-förordningarna har direkt tillämplighet i svensk rätt och är därför av relevans för svensk försvarsindustri och -forskning.

De latinamerikanska och karibiska staterna har i Belén-deklarationen och Caricom-deklarationen uttryckt ett samlat och starkt engagemang för ett rättsligt bindande instrument med förbud och reglering av autonoma vapensystem, som bland annat omhändertar etiska aspekter. Regionala initiativ som mötena i Costa Rica, Trinidad och Tobago och Filippinerna kan påverka internationella forum genom att forma och tydliggöra regional samsyn och intensifiera debatten. Belén-deklarationen skapade press på GGE Laws 2023, och kan ha varit en bidragande faktor till att de deltagande Staterna ansträngde sig för att nå samsyn och kunna anta en rapport med substans. Den senare antagna Caricom-deklarationen kan anses ha tagit steget vidare genom ställningstagandet för att flytta frågan från CCW till ett mer inkluderande forum. Detta kan ha varit en bidragande faktor till att frågan lyftes, av Österrike och med stöd av flera länder, i FN:s generalförsamlings första utskott.

Även andra forum och aktörer såsom IPU och framförallt civilsamhällesorganisationer sätter press på stater och internationella processer att antingen utveckla ny folkrätt eller på andra sätt omhänderta den etiska debatten och den oro som lyfts fram. De påverkar både den internationella diskussionen och diskussioner i enskilda länder. Civilsamhällets aktiva deltagande vid internationella forum beskrivs genomgående som berikande för debatten. Samtidigt finns motståndare, och i CCW möjliggör konsensusregeln i CCW att Ryssland kunnat verka för att begränsa deltagande från civilsamhällesorganisationer och expertorganisationer som ICRC. Sverige har uttalat sig till stöd för dessa organisationers deltagande.

I diskussionen om rättsutveckling för autonoma vapensystem ingår frågan om hur *gällande* folkrätt ska tillämpas för dessa system. I den delen av diskussionen är även stater och organisationer som motsätter sig ny folkrätt men på andra sätt vill understödja ansvarsfull utveckling och användning av militär AI och autonomi i vapensystem drivande, framförallt USA (se 4.1 nedan). Denna utveckling sker bland annat genom Natos arbete för att ta fram en certifieringsstandard som ska hjälpa industrin och institutioner att säkerställa att AI-teknik utvecklas och används i linje med folkrätten och alliansens normer och värderingar. Den har också tagit sig uttryck i the Political Declaration on Responsible Military Use of Artificial Intelligence and Autonomy. Denna icke-juridiskt bindande deklaration syftar bland

annat till att främja implementering av existerande folkrätt. Sverige har anslutit sig till deklARATIONEN och därmed gjort ett politiskt åtagande att implementera den i relevanta myndigheter, särskilt Försvarsmakten.

Slutsatsen kan dras att de initiativ och de uppmaningar som beskrivits i detta avsnitt haft påverkan på de internationella diskussionerna, genom att skärpa debatten och ta frågan till i nya forum. Effekten är alltså framförallt processuell. Över tid kan också det materiella innehållet i framförallt de politiska deklARATIONERNA komma att påverka rättsutvecklingen, om de pågående internationella diskussionerna leder till ny folkrätt. Samtidigt är det viktigt att påminna om konsensusregeln i CCW, vilket ger enskilda stater stort utrymme att hindra en rättsutveckling som de inte stödjer.

4 Enskilda stater

Nedan behandlas tre staters nationella reglering, policy och/eller internationella position i frågan om folkrättslig rättsutveckling för autonoma vapensystem. Det finns en relation mellan staters ambitioner och möjligheter att utveckla avancerade vapen såsom autonoma vapensystem och deras ovilja att acceptera nya folkrättsliga åtaganden som är särskilt inriktade på sådana system. Likaså mellan stater utan sådan möjlighet och deras vilja att utveckla folkrättsliga förbud och begränsningar av autonoma vapensystem.¹²⁵ Därför finns anledning att belysa stater med stor försvarsindustri, såsom USA och Kina, likväl som en neutral stat, såsom Österrike, i denna del.

CCW:s krav på konsensus ger enskilda stater stort utrymme att påverka eller hindra en rättsutveckling som de inte stödjer. Eventuella andra processer för att utveckla ny folkrätt kräver att enskilda stater aktivt driver frågan.¹²⁶ Därav finns anledning att försöka förstå enskilda länders positioner och engagemang. De här utvalda staternas positioner är inte representativa för hela debatten men kan som komplement till övriga delar i rapporten bidra till en ökad förståelse för rättsutvecklingens rådande status, även om de inte ger en fullständig bild.

Beskrivningen synliggör kontrasterande positioner och olika typer av internationellt engagemang. Kunskap om enskilda staters engagemang, position och nationella reglering kan bidra till en ökad förståelse för internationella processer och hur de kan komma att utvecklas. Staters nationella reglering, agerande och uppfattning om vad de är folkrättsligt bundna av kan också ses som statspraxis och *opinio juris*, vilket är komponenter i utvecklingen av internationell sedvanerätt. Som sådana kan de över tid ha en normativ påverkan på folkrätten för det fall att internationell sedvanerätt formas i framtiden. För att ge en mer representativ beskrivning bör dock fler staters positioner och engagemang undersökas i framtiden.

4.1 USA

USAs försvarsdepartement utgav i början av 2023 en uppdatering av DoD Directive 3000.09, "Autonomy in Weapons Systems", January 25, 2023 (DoD 3000.09),¹²⁷ vilket ersatte det tidigare direktiv som utfärdades 2012. Direktivet etablerar amerikansk policy, fastställer ansvar för utveckling och användning av autonoma och semi-autonoma vapensystem, etablerar processer för verifiering och

¹²⁵ Östherdahl, 2022, s. 202.

¹²⁶ Walder m.fl., 2021, s. 20.

¹²⁷ DoD Directive 3000.09, "Autonomy in Weapon Systems," January 25, 2023, <https://media.defense.gov/2023/Jan/25/2003149928/-1/-1/0/DOD-DIRECTIVE-3000.09-AUTONOMY-IN-WEAPON-SYSTEMS.PDF> (DoD 3000.09).

validering och ger vägledning för granskning. Uppdateringen av direktivet innebär främst förtydliganden om ansvar och krav på granskning av flera högre chefsfunktioner (eng. *senior officials*).

Direktivet har bred tillämplighet. Det gäller hela den militära organisationen (inte Central Intelligence Agency (CIA) eller polisiära myndigheter). Det omfattar också hela processen från utveckling, anskaffning, testning, tillgängliggörande för operationell användning eller placering i fält, samt användning av autonoma eller semi-autonoma vapensystem för dödligt eller icke-dödligt, kinetiskt eller icke-kinetiskt våld.¹²⁸

I direktivet skiljs alltså på autonoma och semi-autonoma vapensystem. Autonoma vapensystem definieras som: ”[a] weapon system that, once activated, can select and engage targets without further intervention by an operator”.¹²⁹ Det inkluderar fullt autonoma vapensystem där människan kan beskrivas vara ”out of the loop” likväl som system som övervakas av människan, där människan kan beskrivas vara ”on the loop”.¹³⁰ Semi-autonoma vapensystem definieras som: ”[a] weapon system that, once activated, is intended to only engage individual targets or specific target groups that have been selected by an operator”.¹³¹ Det omfattar styrd ammunition med kapacitet till automatiska målval. För semi-autonoma vapensystem kan människan beskrivas vara ”in the loop”.¹³² Både autonoma och semi-autonoma vapensystem kan enligt direktivet utgöra eller vara del av (beväpnade) bemannade eller obemannade plattformar.

Direktivet gäller inte autonoma eller semi-autonoma system ägnade att användas i cyberrymden, obeväpnade plattformar, ostyrda missiler, som manuellt styrd ammunition, minor, oexploderad explosiv ammunition, eller autonoma eller semi-autonoma system som inte är vapensystem.¹³³

Genom direktivet uppställs bland annat krav på att autonoma och semi-autonoma system utformas så att befälhavare och operatörer kan utöva *lämplig grad av*

¹²⁸ Ibid., para. 1.1.a(1)-(3).

¹²⁹ Ibid., para. G.2. Vidare anges ”This includes, but is not limited to, operator-supervised autonomous weapon systems that are designed to allow operators to override operation of the weapon system, but can select and engage targets without further operator input after activation”

¹³⁰ Saylor, K.M., *Defense Primer: U.S. Policy on Lethal Autonomous Weapon Systems*, In Focus, Congressional Research Service, 14 November 2022, s.1.

¹³¹ Ibid, para. G.2. Vidare anges: ”This includes: Weapon systems that employ autonomy for engagement-related functions including, but not limited to, acquiring, tracking, and identifying potential targets; cuing potential targets to operators; prioritizing selected targets; timing of when to fire; or providing terminal guidance to home in on selected targets, provided that operator control is retained over the decision to select individual targets and specific target groups for engagement. ‘Fire and forget’ or lock-on-after-launch homing munitions that rely on TTPs to maximize the probability that the only targets within the seeker’s acquisition basket when the seeker activates are those individual targets or specific target groups that have been selected by an operator.”

¹³² Saylor, 2022, s.1.

¹³³ DoD 3000.09, section 1.1.b(1)-(7).

mänskligt omdöme (eng. appropriate levels of human judgment) över våldsanvändningen.¹³⁴ Det ställs också krav på att sådana system används med sådant omdöme och i enlighet med IHR och tillämpliga traktat,¹³⁵ samt att operatörer utbildas för att kunna göra det.¹³⁶

I direktivet ges också vägledning för granskning, med syfte att minimera sannolikhet för och konsekvenser av misstag (eng. *failures*).¹³⁷ Med uppdateringen införts i denna del krav på kvalificerad granskning. Autonoma och semi-autonoma vapensystem ska, utom i vissa specifika undantagsfall,¹³⁸ granskas och godkännas av flera högre chefsfunktioner. Innan utveckling inleds krävs godkännas av *Under Secretary of Defense for Policy*, *the Under Secretary of Defense for Research and Engineering*, och *Vice Chairman of the Joint Chiefs of Staff*. Innan utplacering i fält ska systemen godkännas igen av *Under Secretary of Defense for Policy*, *Under Secretary of Defense for Acquisition and Sustainment* och *Vice Chairman of the Joint Chiefs of Staff*.¹³⁹ Modifierade versioner av tidigare godkända autonoma vapensystem som substantiellt skiljer sig från det som tidigare godkänts ska genomgå kvalificerad granskning på nytt, både före utveckling påbörjas och före utplacering i fält.¹⁴⁰

Det kan i sammanhanget även noteras att USAs försvarsdepartement under slutet av året släppte en *Data, Analytics and Artificial Intelligence Adoption Strategy*, som syftar till att accelerera implementeringen av avancerad militär AI-förmåga i den militära organisationen.¹⁴¹ Dessa åtgärder utgör steg för att implementera försvarsdepartementets etiska principer för AI. Dessa är tillämpliga för både stridande och icke-stridande funktioner och ska stödja den amerikanska militären i att upprätthålla rättsliga, etiska och policymässiga åtaganden inom AI.¹⁴²

Med grund i sin nationella strategi och reglering samt sina folkrättsliga åtaganden är USA aktiv i den internationella diskussionen om autonoma vapensystem. USA *motsätter* sig ett folkrättsligt bindande instrument men driver på internationellt för rättsenlig utveckling och användning av autonoma vapensystem (och annan militär AI). Det synliggjordes 2023 framförallt genom att USA annonserade *The Political Declaration on Responsible Military Use of Artificial Intelligence and Autonomy*

¹³⁴ Ibid., section 1.2.a och f(1), section 2.9.a och section 4.1.c(1).

¹³⁵ Ibid., section 1.2.b.

¹³⁶ Ibid, section 2.9.b(7).

¹³⁷ Misstag (eng. *failure*) förstås som “[a]n actual or perceived degradation or loss of intended functionality or inability of the system to perform as intended or designed.” DoD 3000.09, section G.2.

¹³⁸ Dessa undantag anges i ibid., section 1.2.d. För dessa gäller ordinarie granskningsprocesser.

¹³⁹ Ibid., section 1.2.c.

¹⁴⁰ Ibid. section 1.2.c(2).

¹⁴¹ Se U.S. Department of Defense (DoD), *Data, Analytics, and Artificial Intelligence Adoption Strategy - Accelerating Decision Advantage*, https://media.defense.gov/2023/Nov/02/2003333300/-/1-1/DOD_DATA_ANALYTICS_AI_ADOPTION_STRATEGY.PDF, 2023.

¹⁴² DoD, *DOD Adopts Ethical Principles for Artificial Intelligence*, 24 February 2020, <https://www.defense.gov/Newsroom/Releases/Release/Article/2091996/dodadopts-ethical-principles-for-artificial-intelligence/>.

vid konferensen REAIM (se avsnitt 3.5). USA röstade för resolutionsutkastet i generalförsamlingens första utskott men var tydlig med att CCW är dess föredragna forum och att landet inte stödjer en potentiell parallell process.¹⁴³ I GGE Laws har USA presenterat arbetspapper tillsammans med andra länder med förslag på åtgärder för att implementera IHR:s (redan existerande) förbud och reglering i förhållande till utveckling, införlivande och användning av autonoma vapensystem. Det tydliggörs i arbetspappret från 2023 att åtgärderna inte skulle utgöra nya folkrättsliga åtaganden.¹⁴⁴

Genom den politiska deklARATIONEN om militär användning av AI och autonomi uttalar stater att de ska ta steg, bland annat genom folkrättslig granskning, för att säkerställa att deras militära AI-tillämpningar endast används på ett sätt som är förenligt med staternas respektive folkrättsliga åtaganden, särskilt IHR.¹⁴⁵ USA är inte part till Tilläggsprotokoll I, som i artikel 36 ställer krav på folkrättslig granskning av nya vapen, stridsmedel och stridsmetoder, men har ändå länge genomfört sådana granskningar.¹⁴⁶ Landet ställer, som det ovan beskrivna direktivet också visar, därtill särskilda nationella krav på granskning av autonoma vapensystem. USA verkar även internationellt för att andra stater ska genomföra granskningar av autonoma vapensystem och andra militära AI-tillämpningar, samt samverka kring hur sådana kan genomföras på bästa sätt.

Sammanfattningsvis har USA ett starkt engagemang i frågan. Det synliggörs dels genom att USA är ett av få länder med nationell policy och vägledning för autonoma vapensystem. Dels genom att landet är drivande för *icke*-juridiskt bindande initiativ med implementering av redan gällande folkrätt för autonoma vapensystem, i och utanför GGE Laws. USA föredrar CCW och motsätter sig en potentiell ny process.

4.2 Österrike

Österrike är en av de stater som argumenterar för ett rättsligt bindande instrument som förbjuder och reglerar autonoma vapensystem. Österrike har följande position:

significant human control over autonomous weapon systems is necessary and supports the international legal regulation of these weapon systems. The red line of allowing algorithms to decide over life and death must not be crossed.¹⁴⁷

¹⁴³ UNGA First Committee, press release, GA/DIS/3731, 2023.

¹⁴⁴ Working Paper submitted by Australia, Canada, Japan, Poland, the Republic of Korea, the United Kingdom, and the United States, at GGE LAWS 2022, 15 May 2023, CCW/GGE.1/2023/WP.4/Rev.2, preamble och article 7.

¹⁴⁵ Political Declaration on Responsible Military Use of Artificial Intelligence and Autonomy, para. B.

¹⁴⁶ Boulanin, V. and Verbruggen, M., *SIPRI Compendium on Article 36 Reviews*, SIPRI, December 2017, s 18-25.

¹⁴⁷ Republic of Austria, *Autonomous Weapons Systems*.

Vid GGE Laws 2023 utvecklade Österrike detta vidare.

Austria's clear position is that only a legally binding instrument can effectively address the challenges and risks posed by autonomous weapons systems, voluntary measures and code of conduct are welcomed additional measures but will do little to prevent an escalatory and extremely dangerous arms race against humanity and human dignity.¹⁴⁸

Österrike har haft ett engagemang för att reglera autonoma vapensystem sedan internationella diskussioner inleddes 2013. 2021 stod landet värd för en digital internationell konferens om bibehållande av mänsklig kontroll i autonoma vapensystem.¹⁴⁹ Tillsammans med Panama stod Österrike bakom den resolution om en studie av framväxande teknologier i den militära domänen med mänskliga rättigheters-ansats som antogs av MR-rådet 2022.¹⁵⁰ Österrike förberedde, koordinerade och levererade även det uttalande om autonoma vapensystem som samlade stöd av 70 länder i första utskottet i slutet av 2022.¹⁵¹ Därtill stod landet bakom FN:s generalförsamlings resolution 78/241 (2023) om att undersöka stater och andra aktörers syn på vägar för internationell reglering av dödliga autonoma vapensystem.¹⁵² Med utgångspunkt i denna resolution arrangerar Österrike i april 2024 en internationell högnivåkonferens i frågan. Syftet är att diskutera utmaningar med reglering av autonoma vapensystem och främja den internationella debatten om folkrättslig reglering av autonoma vapensystem.¹⁵³

Österrike är dessutom aktivt i GGE Laws och har bidragit med flera arbetspapper, enskilt och tillsammans med andra.¹⁵⁴ Österrike uttalade vid GGE Laws 2023 att "GGE is currently the main forum to address these challenges" men nämnde också att många andra internationella och regionala organisationer gör sin del i att reducera de risker som kommer med de många fördelarna med AI.¹⁵⁵

Sammanfattningsvis har Österrike ett starkt engagemang i frågan. Österrikes engagemang synliggörs genom att landet är drivande för ny folkrätt, det vill säga ett juridiskt *bindande* instrument som förbjuder och reglerar autonoma vapensystem. Landet bidrar aktivt till GGE Laws och har varit drivande i att initiera

¹⁴⁸ Statement by Austria at GGE LAWS 2023, 6 March 2023, https://conf.unog.ch/digitalrecordings/index.html?guid=public/61.0500/1A5B752B-9442-4C31-92D9-5EA184E502A9_10h11&position=4521&channel=ENGLISH.

¹⁴⁹ Republic of Austria, *When machines wage war*, <https://www.bmeia.gv.at/en/the-ministry/press/news/2021/09/when-machines-wage-war/>.

¹⁵⁰ Se HRC res. 51/22, 2022 och Republic of Austria, *Autonomous Weapons Systems*.

¹⁵¹ Joint Statement at the UNGA, First Committee, 77th session, 2022.

¹⁵² UNGA First Committee, report A/78/409, 2023, para. 79.

¹⁵³ Republic of Austria, *2024 Vienna Conference on Autonomous Weapons Systems*, <https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/disarmament/conventional-arms/autonomous-weapons-systems/2024-vienna-conference-on-autonomous-weapon-systems>.

¹⁵⁴ Se exempelvis WP submitted by multiple states, CCW/GGE.1/2022/WP.4.

¹⁵⁵ Statement by Austria at GGE LAWS 2023, 6 March 2023, https://conf.unog.ch/digitalrecordings/index.html?guid=public/61.0500/1A5B752B-9442-4C31-92D9-5EA184E502A9_10h11&position=4521&channel=ENGLISH.

frågan i MR-rådet och FN:s generalförsamling, och kan därmed antas vara öppen för en ny typ av process.

4.3 Kina

Kina har intagit en speciell position i frågan om autonoma vapensystem. Landet har uttryckt stöd för ett rättsligt bindande instrument med förbud för dödliga autonoma vapensystem. Detta skiljer Kina från andra större militärmakter, exempelvis motsätter sig både Ryssland och USA detta. Kina skiljer också ut sig från stater som förordar ett sådant instrument eftersom landet satsar stort på utveckling av militär AI. I denna fråga står Kina alltså ut mot andra länder.¹⁵⁶

I ett arbetspapper presenterat för GGE Laws i 2022 uttrycker Kina att en tydlig definition är nyckeln för vidare förhandlingar och understryker att GGE Laws enbart har mandat att diskutera *dödliga* autonoma vapensystem. Kina förordar i arbetspappret vidare att stater bör skilja på så kallade ”oacceptabla” dödliga autonoma vapensystem och ”acceptabla” dödliga autonoma vapensystem, och överväga att förbjuda de förra folkrättsligt och reglera de senare nationellt.¹⁵⁷ Det senare indikerar att Kina motsätter sig folkrättslig reglering av sådana dödliga autonoma vapensystem som Kina anser som acceptabla. Samtidigt uttalade Kina i 2023 att det behöver säkerställas att vapensystem alltid står under mänsklig kontroll.¹⁵⁸

Det som Kina menar bör förbjudas folkrättsligt, ”oacceptabla” dödliga autonoma vapensystem, kan enligt Kinas arbetspapper definieras med utgångspunkt i fem kriterier. Dessa är: (i) dödlighet, dvs. beväpnat med ett dödligt stridsmedel, (ii) autonomi, som innebär avsaknad av mänsklig intervention och kontroll under hela processen att utföra en uppgift, (iii) att det är omöjligt att avsluta operationen när den har startats, (iv) icke-diskriminerande dödande, som innebär att systemet kommer att genomföra uppdrag att döda och skada oavsett förutsättningar, scenarion och mål, samt (v) evolution, som innebär att systemet är självlärande och genom interaktion med miljön kan utvidga sina funktioner och kapacitet i en utsträckning som överskrider mänskliga förväntningar.¹⁵⁹

Dessa kriterier sätter en hög tröskel för vad som i Kinas mening bör anses utgöra ”oacceptabla” dödliga autonoma vapensystem, och kan enligt Qiao-Franco och

¹⁵⁶ Qiao-Franco, G. and Bode, I., *Weaponised Artificial Intelligence and Chinese Practices of Human–Machine Interaction*, The Chinese Journal of International Politics, Vol. 16, Issue 1, Spring 2023.

¹⁵⁷ Working Paper of the People’s Republic of China on Lethal Autonomous Weapons Systems, presented at the GGE LAWS, Geneva 25 – 29 July 2022, CCW/GGE.1/2022/WP.6.

¹⁵⁸ Statement by China at the GGE LAWS 2023, 6 March 2023, https://conf.unog.ch/digitalrecordings/index.html?guid=public/61.0500/1A5B752B-9442-4C31-92D9-5EA184E502A9_10h11&position=4521&channel=ENGLISH: “We must ensure that weapons systems are always under human control”.

¹⁵⁹ Working Paper of the People’s Republic of China on Lethal Autonomous Weapons Systems.

Bode förklara Kinas något oväntade position om ett förbud.¹⁶⁰ Kinas förståelse av vad som bör förbjudas beskriver något som om det användes skulle vara i strid med redan gällande IHR, men definitionen baseras inte på IHR. Exempelvis reflekterar formuleringen av det fjärde kriteriet inte den fulla omfattningen av distinktionsprincipen, och övriga aspekter som rör systemets (o)förmåga att respektera IHR behandlas inte alls. Kinas skiljelinje mellan ”oacceptabla” och ”acceptabla” dödliga vapensystem går alltså inte mellan autonoma vapensystem som inte kan användas i linje med existerande folkrätt och de som kan det. Det innebär att dödliga autonoma vapensystem som inte kan användas i linje med folkrätten kan falla utanför det förbud som Kina förordar. Sammantaget indikerar detta att vad Kina förordar att förbjuda inte är särskilt långtgående.

Genom nämnda definition särskiljs ”oacceptabla” dödliga vapensystem från andra system med autonoma funktioner, vilka Kina menar inte bör omfattas av ny folkrättslig reglering. I arbetspappret nämner Kina att Stater bör reglera ”acceptabla” dödliga vapensystem nationellt och att det internationella samfundet kan överväga att anta etiska normer för att vägleda länder i detta.¹⁶¹ Även om Kina inte använder sig av begreppet ”two tier”, har landets uppdelning mellan ”oacceptabla” och ”acceptabla” dödliga autonoma vapensystem vissa likheter med en sådan ansats. Noterbart är att Kina verkar motsätta sig folkrättslig reglering av ”acceptabla” dödliga autonoma vapensystem.

Kina deltar i de internationella forum som behandlar frågan om ny folkrätt för autonoma vapensystem men är inte drivande i frågan. I generalförsamlingens första utskott var Kina var ett av få länder som avstod från att rösta om resolutionsutkastet om dödliga autonoma vapensystem.¹⁶² Kina vidhöll att landet kommer stödja internationella förhandlingar om ett juridiskt bindande förbud ”*if and when conditions are ripe, and when all parties have reached consensus on issues such as definition and characterisation*”.¹⁶³ Detta indikerar att Kina inte anser att frågan om ny folkrätt hastar, att landet förordar en konsensusorienterad process (som i CCW) och att Kinas stöd för ett förbud är tydligt kopplad till dess egen definition av vad som bör förbjudas.

Sammanfattningsvis stödjer Kina ett folkrättsligt förbud av så kallade ”oacceptabla” dödliga vapen system, men detta är beroende av att dessa system förstås på ett visst sätt. Kina motsätter sig internationell reglering av andra, ”acceptabla” autonoma vapensystem. Det är inte troligt att Kina skulle ta en ledande roll i att utveckla ny folkrätt på området eller stödja en parallell process

¹⁶⁰ Qiao-Franco, G. and Bode, I., *Weaponised Artificial Intelligence and Chinese Practices of Human–Machine Interaction*, The Chinese Journal of International Politics, Vol. 16, Issue 1, Spring 2023.

¹⁶¹ Working Paper of the People’s Republic of China on Lethal Autonomous Weapons Systems, presented at the GGE LAWS, Geneva 25 – 29 July 2022, CCW/GGE.1/2022/WP.6..

¹⁶² UNGA First Committee report A/78/409, 2023, para. 82.

¹⁶³ Statement by China at the First Committee of the UNGA, 23 October 2023, <https://webtv.un.org/en/asset/ki/kiem43lkt>.

till CCW, utan landet förefaller föredra just CCW där enskilda länder också kan få ett stort inflytande på resultatet. Kinas position är kanske därmed inte så oväntad eller så olik andra stora militärmakter som den vid en första anblick kan verka.

4.4 Slutsatser

USA och Österrike har båda ett starkt engagemang i frågan om autonoma vapensystem, men motstående syn på behovet av ny folkrätt. Utifrån deras olika positioner tar sig deras engagemang olika uttryck och länderna söker olika resultat ibland genom samma forum, ibland genom olika forum. Österrike var initiativtagare till både MR-rådets och generalförsamlingens respektive resolutioner (se avsnitt 2.2.1 och 2.2.2), medan USA står bakom den politiska deklaration som presenterades vid REAIM (se avsnitt 3.5). I jämförelse med dessa två länder har Kina intagit en mer tillbakadragen hållning i rättsutvecklingen för autonoma vapensystem. Kina har inte drivit några motsvarande internationella initiativ.

USA motsätter sig ett rättsligt bindande instrument och vill istället utveckla hur redan gällande folkrätt bör implementeras i förhållande till autonoma vapensystem, i någon form av icke-bindande instrument. Österrike förordar utvecklandet av ny folkrätt, genom ett rättsligt bindande instrument med förbud och reglering. Kina har, liksom Österrike, uttalat stöd för ett folkrättsligt bindande instrument. Vid en närmare anblick är det dock mycket som skiljer Österrikes och Kinas positioner i detta avseende.

Kinas position bör ses i ljuset av landets förslag på definition av ”acceptabla” dödliga autonoma vapensystem. Kinas definition, såsom den beskrivs i arbetspappret från 2022, är komplex och detaljerad och uppställer höga krav för att ett vapensystem ska anses ”acceptabelt”. I jämförelse kan USA:s definition av autonoma vapensystem beskrivas som funktionsbaserad och uppgiftsorienterad. USA:s angreppssätt har påverkat andra stater, viktiga aktörer och den internationella debatten i stort.¹⁶⁴ Exempelvis använder ICRC och Sipri definitioner som baseras på funktion och sätter den mänskliga operatörens roll i förhållande till uppgifter som målval och beslut om verkan i centrum (se 1.3), snarare än tekniska aspekter. Definitionen påverkar tydligt i vilken mån dessa stater är öppna för ny folkrättslig reglering. Kina stödjer ett folkrättsligt förbud av en mycket begränsad typ av autonoma vapensystem (vars användning skulle strida mot gällande IHR), medan USA, som använder en bredare definition, motsätter sig ny folkrätt.

Även om det finns uppenbara svårigheter med att jämkna dessa positioner har dessa och andra länder med motstående positioner kunnat nå samsyn i vissa delar eller enas om kärnan i frågan. Exempelvis använder USA och Österrike olika uttryck

¹⁶⁴ Amoroso, D., *Autonomous Weapons Systems and International Law, A Study on Human Machine Interactions in Ethically and Legally Sensitive Domains*, Nomos, 2020, s. 17.

för att beskriva den roll som människan i deras mening bör ha vid användning av autonoma vapensystem: *appropriate levels of human judgment* respektive *significant human control*. Samtidigt stod båda länderna bakom ett gemensamt uttalande vid GGE Laws som noterade att:

While delegations use different terms like human judgement, control or involvement, there is a broadly shared recognition that humans must remain at the center.¹⁶⁵

Viljan att söka samsyn i de delar där det är möjligt är en förutsättning för internationell rättsutveckling, särskilt i CCW. Samtidigt uppvisar Österrike en öppenhet för andra forum än CCW. Landet visar också den typ av engagemang som är en förutsättning för att inleda en typ av process som baseras på en uttalad vilja att exempelvis förbjuda en viss vapentyp, och som därmed exkluderar de som inte vill ha sådana förbud.

Dessa tre länders olika positioner på huruvida ny folkrätt behövs eller ej, på hur dessa system bör definieras och på människans roll illustrerar de svårigheter som präglar rättsutvecklingen. Det utgör utmaningar både gällande process, form och normativt innehåll. De tre länderna reflekterar inte hela den internationella diskussionens spektrum av positioner. Samtidigt har denna typ av divergens i diskussionen varit grunden för många frågor som tidigare har reglerats folkrättsligt.

¹⁶⁵ Joint Statement delivered by Germany and the Philippines on behalf of 52 States, at the GGE LAWS 2023, 15 May 2023.

5 Sammanfattande slutsatser

Den mellanstatliga diskussionen om behovet av ny folkrättslig reglering av autonoma vapensystem har rört sig sakta framåt under det senaste decenniet. Diskussionen har framförallt förts inom CCW, ett paraplytraktat som utgör det huvudsakliga internationella forumet för reglering av konventionella vapen. Diskussionen i CCW kan anses ha mognat och blivit mer fördjupad över tid. Den har dock inte mynnat ut i något mer konkret än de vägledande principer som antogs 2019. Det tionde året av sådana mellanstatliga diskussioner, 2023, var dock ett anmärkningsvärt händelserikt år. En politisk deklaration antogs av ett antal länder, flera regionala möten genomfördes med slutsatser om att verka för ny folkrätt och GGE Laws utvecklade ökad samsyn i flera delar. Den mest betydelsefulla utvecklingen var kanske att frågan har väckts i andra internationella forum. Numa behandlas autonoma vapensystem i både CCW:s GGE Laws, FN:s MR-råd och FN:s generalförsamling. Detta öppnar för andra vägar till ny folkrätt än den tidigare inslagna. Ingen ny folkrätt har dock antagits och fortfarande motsätter sig flera stater det. Tydligt är att utvecklingen under 2023 har skapat en ökad press på att utveckla ny folkrätt särskilt för autonoma vapensystem. Därmed kan rättsutvecklingen inom de folkrättsliga rättsområden som är tillämpliga för autonoma vapensystem beskrivas stå inför ett vägska.

Rapportens fyra frågor besvaras nedan.

5.1 Vilken utveckling sker i internationella, regionala och andra relevanta forum?

Den internationella diskussionen om behovet av ny folkrätt för autonoma vapensystem präglas till stor del av motsättningar mellan stater som förordar ett juridiskt bindande instrument och stater som motsätter sig detta. Samtidigt visar stater tillhörande båda dessa grupperingar internationellt engagemang för att säkerställa att autonoma vapensystem utvecklas och används folkrättsenligt och etiskt. Detta genomsyrade rättsutvecklingen 2023, som nedan beskrivs kort i kronologisk följd.

Några av de stater som *motsätter sig ett juridiskt bindande instrument* stödjer ändå ett icke-juridiskt bindande instrument. De förordar typiskt sett någon form av politisk deklaration eller soft law-instrument. Detta skulle tydliggöra hur nu gällande folkrätt bör förstås i relation till utveckling och användning av autonoma vapensystem och/eller innehålla rekommendationer för ansvarsfull, etisk och rättsenlig användning. I början av 2023 annonserade USA en typ av sådant instrument, The Political Declaration on Responsible Military Use of Artificial Intelligence and Autonomy. Detta är en multilateral, icke-juridiskt bindande, politisk deklaration om ansvarsfull utveckling och användning av militär AI, inklusive i autonoma system.

De flesta stater som *förordar ny folkrätt*, ett juridiskt bindande instrument, stödjer typiskt sett en modell med förbud av vissa autonoma vapensystem och reglering av andra (den s.k. ”*two tier*”-ansatsen). Bland dessa finns – grovt förenklat – två grupper av stater. Dels stater som menar att ny folkrätt bör centreras kring krav på mänsklig kontroll och uppfyllande av redan gällande folkrätt, och därmed förordar förbud och reglering av begränsad omfattning. Dels stater som betonar mänsklig värdighet eller etiska aspekter och i tillägg till krav på mänsklig kontroll förordar mer långtgående förbud och reglering.

Några av dessa stater har uttryckt kritik mot bristen på konkreta resultat i CCW, och under 2023 organiserat regionala möten och initierat frågan i nya internationella forum. Latinamerikanska och karibiska stater genomförde tillsammans det första av årets tre sådana regionala möten. Vid mötet antogs en politisk deklaration om en samlad regional syn att det internationella samfundet behöver utveckla och anta ny folkrätt med förbud mot och reglering av autonoma vapensystem som tillvaratar bland annat etiska aspekter och säkerställer meningsfull mänsklig kontroll.

Detta satte press på CCW:s GGE Laws, som möttes vid två tillfällen i Genève våren 2023. Arbetet präglades av försiktig optimism, konstruktiva diskussioner om materiella frågor och framväxande samsyn i flera frågor. Samtidigt fanns en medvetenhet om kvarvarande, och i vissa fall starka, skiljelinjer. Mot slutet påverkades arbetet av att Ryssland motsatte sig observatörers, såsom civilsamhällesorganisationers, deltagande i diskussionen om rapportens innehåll. Sammantaget gjorde GGE Laws tydliga framsteg genom att nå ökad samsyn på flera områden. Framförallt finns stort stöd för den så kallade ”*two tier*”-ansatsen, som innebär att vissa dödliga autonoma vapensystem bör förbjudas och andra regleras. Slutrapporten från GGE Laws reflekterar inte fullt ut den ökade samsynen. Den utgör ändå en framgång eftersom den är den första rapporten med substantiellt innehåll sedan 2019. I rapporten klagörs bland annat att IHR är fullt tillämplig för potentiell utveckling och användning av dödliga autonoma vapensystem och att stater måste säkerställa förenligheten med deras folkrättsliga förpliktelser genom hela livscykeln för dödliga autonoma vapensystem. Detta utgör det mest signifikanta materiella bidraget till rättsutvecklingen 2023.

Frågan fortsatte vara aktuell även efter att GGE Laws arbete för året avslutats. FN:s generalsekreterare och ICRC:s president uttalade att stater innan 2026 bör förbjuda autonoma vapensystem vars effekter inte kan förutses och begränsa alla andra typer av autonoma vapensystem. Därtill antogs Caricom-deklarationen där karibiska stater tog ställning för att flytta frågan från CCW till ett mer inkluderande forum.

Detta inträffade också då frågan lyftes i FN:s generalförsamlings första utskott. Första utskottet antog ett resolutionsutkast om dödliga autonoma vapensystem, vilket senare antogs av generalförsamlingen som resolution 78/241 (2023). Med resolutionen begär generalförsamlingen att generalsekreteraren undersöker staters och andra aktörers syn på möjliga sätt att adressera de utmaningar och den oro som

dessa vapensystem aktualiserar från humanitära, rättsliga, säkerhetsmässiga, tekniska och etiska perspektiv, och på människans roll vid våldsanvändning. Detta ska presenteras i en rapport till generalförsamlingens 79:e session i september 2024. Att generalförsamlingen antagit en resolution om rättsutveckling för dödliga autonoma vapensystem och nu har frågan på sin agenda är en signifikant utveckling i den internationella diskussionen. Generalsekreterarens undersökning genomförs också parallellt med FN:s MR-råds studie med mänskliga rättighetsperspektiv på autonoma vapensystem.

Första utskottets resolutionsutkast satte också press på CCW-statspartsmötet som genomfördes bara ett par veckor senare. Där beslutades att GGE Laws får mandat att formulera ett antal beståndsdelar till ett instrument av obestämd status. Mandatet kan anses som ett steg framåt och kan väntas leda till djupare diskussioner i sakfrågan. Det är samtidigt tillräckligt oprecist för att kunna accepteras av alla CCW-stater, eftersom den för många stater avgörande frågan om instrumentet ska vara juridiskt bindande eller ej skjuts på framtiden.

I slutet av 2023 bjöd Filippinerna in länder från den indo-pacifiska regionen för att diskutera ett regionalt perspektiv på autonomi i vapensystem. Detta utgjorde det tredje regionala mötet för att diskutera regional samsyn i fråga om folkrättslig reglering. Alla dessa internationella och regionala möten, samt staters och civilsamhällesorganisationers engagemang och konkreta bidrag till debatten, visar att diskussionen intensifierats under 2023. De regionala initiativen har också haft effekt på de internationella diskussionerna. Effekten är materiell i den meningen att den kan ha påverkat GGE Laws att komma överens om substantiellt innehåll till slutrapporten. Effekten är processuell i den meningen att den kan ha påverkat CCW:s statsparter att besluta om ett utökat mandat för GGE Laws, och påverkat stater att lyfta frågan i FN:s generalförsamlings första utskott.

Samtidigt som vissa länder och andra aktörer nått framsteg ska påminnas om att utvecklingen är begränsad, ingen ny folkrätt har antagits och inga beslut om att förhandla fram ny folkrätt har tagits. Därtill kommer konsensusregeln i CCW, vilket ger enskilda stater stort utrymme att hindra en rättsutveckling som de inte stödjer. En nästan full samsyn kan alltså hindras av en enskild CCW-statspart. Kunskap om enskilda länders position och internationella engagemang har därmed betydelse för att förstå hur processerna utvecklas. Detta synliggörs i rapporten genom avsnittet som beskriver USA, Österrike och Kina. USA har ett internationellt engagemang i frågan om autonoma vapensystem men motsätter sig juridiskt bindande instrument. USA stod bakom den tidigare nämnda icke-juridiskt bindande politiska deklARATIONEN som antogs under 2023. Österrike å andra sidan förordar ett juridiskt bindande instrument och har ett internationellt engagemang som ledde landet till att ta frågan till generalförsamlingens första utskott. Österrike kommer 2024 stå värd för en internationell konferens i frågan.

Det kan konkluderas att frågan om ny folkrättslig reglering av autonoma vapensystem aktualiserades i flera regionala och internationella initiativ och forum under

2023. Det är inte längre enbart en fråga för CCW. Numera behandlas frågan i tre forum: CCW med dess GGE Laws, MR-rådet och FN:s generalförsamling. Den utvecklingen har också öppnat dörren för en eventuell framtida process utanför CCW som skulle kunna ha som uttalat syfte att anta ett traktat som förbjuder vissa och reglerar andra autonoma vapensystem. En sådan process skulle kunna ta form i FN:s generalförsamling, eller utanför, liknande Osloprocessen. Det innebär en press på de stater som förordar att processen hålls inom CCW, då det är bristen på resultat i CCW som föranlett att frågan tagits upp i andra internationella forum.

Det finns en viss risk för fragmentering i diskussionerna om de hålls i olika forum med olika deltagare och utgångspunkter, eller att ett eventuellt framtida traktat inte uppnår global acceptans eller inte accepteras av de länder som faktiskt kan utveckla, tillverka och använda autonoma vapensystem. Samtidigt har någon sådan process inte inletts 2023 trots en stor press. Flertalet stater har också framhållit CCW som det föredragna forumet. Det är dock inte ovanligt att en fråga som är föremål för rättsutveckling behandlas i flera internationella forum samtidigt. Det kan också skynda på långsamma processer. Olika internationella forum har olika perspektiv, mandat och medlemmar, vilket också kan främja att frågan behandlas allsidigt. En fördel med att frågan behandlas i FN:s generalförsamling är att alla stater deltar i generalförsamlingen, medan CCW har ett mer begränsat antal parter och därmed färre deltagande stater i GGE Laws. Diskussionerna i samtliga forum kan ha betydelse över tid, inte minst i händelse av att internationell sedvanerätt skulle växa fram på området. Att vara delaktig vid alla relevanta forum är därför viktigt även om ett land föredrar att hantera frågan i CCW.

Om 2023 års utveckling sätts i relation till de möjliga framtidsscenario som beskrevs av den senaste svenska arbetsgrupp som biträtt Folkrätts- och nedrustningsdelegationen så kan slutsatsen dras att mycket skett på kort tid. Arbetsgruppen beskrev i 2021 att exempelvis en politisk deklaration ”skulle kunna leda vidare till ett nytt protokoll till CCW”.¹⁶⁶ Samtidigt konstaterades att alla CCW-stater måste acceptera en sådan process och resultat, samt att flera stater motsätter sig ett juridiskt bindande instrument.¹⁶⁷ Inför 2024-2025 har CCW-statsparterna gett GGE Laws mandat att ta fram beståndsdelar till ett instrument. Frågan om dess status har dock skjutits på framtiden och motsättningarna mellan stater som förordar respektive motsätter sig ett juridiskt bindande instrument består. Vidare beskrev arbetsgruppen att ”[o]m arbetet i CCW blir utan framgång kan förslag komma att läggas fram om att inleda ett arbete med en konvention utanför CCW.” Det kan ske genom FN:s generalförsamling eller i en process liknande den så kallade Osloprocessen. Grundförutsättningar för att ta frågan via FN är att generalförsamlingen antar en resolution med beslut om att initiera förhandlingar och

¹⁶⁶ Walder m.fl., 2021, s. 20.

¹⁶⁷ Walder m.fl., 2021, s. 20.

finansiering för detta.¹⁶⁸ Generalförsamlingens antagande av en resolution om att undersöka staters och andra aktörers syn på möjliga sätt att möta de utmaningar och den oro som autonoma vapensystem väcker kan ses som ett steg i den riktningen. Det bör dock understrykas att det i detta läge inte är fråga om att generalförsamlingen ska ta ställning till om sådana förhandlingar ska inledas. En annan förutsättning är att ett eller ett antal länder tar ledning i att aktivt driva frågan, vilket kräver både engagemang och finansiering.¹⁶⁹ Under 2023 har flera länder, framförallt Costa Rica, Österrike och Filippinerna, visat stort engagemang i frågan bland annat genom att arrangera regionala möten för att samla samsyn kring sitt perspektiv (om behov av ny folkrätt) och arbeta för att sätta frågan på generalförsamlingens dagordning.

5.2 Innebär rättsutvecklingen att materiellt nya folkrättsliga eller EU-rättsliga regler uppkommer?

De mellanstatliga diskussionerna har 2023 *inte* resulterat i några nya folkrättsligt bindande regler om autonoma vapensystem.

Den globala pressen på stater att utveckla sådan reglering har dock ökat. Frågan kommer att fortsätta behandlas av CCW GGE Laws parallellt med FN:s generalförsamling under kommande år, där GGE Laws har ett något utökat mandat från tidigare, att utforma beståndsdelar till ett instrument med obestämd status. Frågan om ett sådant systems folkrättsliga status skjuts därmed på framtiden.

Inom EU-rätten har dock en *ny rättsakt* av relevans för autonoma vapensystem antagits 2023. Förordning (EU) 2023/1525 av den 20 juli 2023 om stöd för ammunitionstillverkning (ASAP) upprättar tillfälliga åtgärder för att stärka den europeiska försvarsindustrin genom *ekonomiskt stöd*. Enligt artikel 8.4(b) *undantas* sådant stöd för tillverkning av dödliga autonoma vapen utan möjlighet till meningsfull mänsklig kontroll över urvals- och insatsbeslut vid attacker mot människor. Det innebär alltså inget förbud men begränsningar i en nyetablerad möjlighet till finansiering.

¹⁶⁸ Se Walder m.fl., 2021, s. 20.

¹⁶⁹ Se Walder m.fl., 2021, s. 20.

5.3 Innebär den att gällande folkrättsliga regler endast bekräftas?

Både slutrapporten för GGE Laws, FN:s generalförsamlings resolution och under året antagna politiska deklamationer *klargör* att IHR och andra tillämpliga folkrättsliga rättsområden *gäller* fullt ut för autonoma vapensystem. Med andra ord *bekräftas* (återigen) att nu gällande folkrätt reglerar autonoma vapensystem som existerar idag och sådana som kan komma att utvecklas i framtiden.

Innehållet i dessa dokument och de pågående processerna för att utveckla nya instrument innehåller ofta hänvisningar till redan gällande regelverk. Diskussionerna kan på så sätt forma förståelsen av *hur nu gällande rätt bör förstås* och tillämpas specifikt för autonoma vapensystem. Vidare forskning bör analysera vilken roll icke-bindande instrument som politiska deklamationer, resolutioner och rapporter från internationella organ och forum kan ha för att utveckla förståelsen för hur gällande folkrätt bör tolkas och tillämpas i förhållande till autonoma vapensystem.

5.4 Vilka positioner intar Sverige och vilka initiativ bidrar Sverige till?

Sverige har uttalat att *CCW är det föredragna forumet* för att behandla frågan om eventuell ny folkrättslig reglering av autonoma vapensystem. Sverige har uttalat stöd för *"two tier"-ansatsen*. Denna bör, enligt ett arbetspapper som Finland, Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Norge, Spanien och Sverige presenterade 2022, skilja på fullt autonoma vapensystem som agerar helt utanför mänsklig kontroll och en ansvarig befälsordning å ena sidan och å andra sidan andra dödliga vapensystem med autonoma funktioner. De förra förordas i förslaget förbjudas inom ramen för CCW och de senare regleras för att säkerställa folkrättsenligt användande genom att bevara mänskligt ansvar, säkerställa mänsklig kontroll och implementera riskreducerande åtgärder. Sverige har fortsatt deltagit konstruktivt i GGE Laws arbete genom att uttala sig enskilt, tillsammans med länder med liknande uppfattning och genom att stå bakom EU:s uttalanden. Sverige har också uttalat stöd för observatörers aktiva deltagande i CCW, inkluderat både civilsamhällesorganisationer och EU.

Sverige röstade för resolutionsutkastet som antogs av en stor majoritet i FN:s generalförsamlings första utskott, och sedan av generalförsamlingen. Sverige anslöt sig 2023 också till den icke-juridiskt bindande Political Declaration on Responsible Military Use of Artificial Intelligence and Autonomy. Den innebär bland annat att Sverige bör säkerställa att Försvarsmakten och andra militära myndigheter *implementerar deklamationens principer* för ansvarsfull utveckling, införande och användning av militära AI-tillämpningar, inklusive de som möjliggör autonoma vapensystem.

6 Källförteckning

6.1 Internationella traktat

Förenta nationernas stadga med annex Internationella domstolens stadga, San Francisco den 26 juni 1945 (FN-stadgan, ICJs stadga), US depositary/1 UNTS XVI, i kraft 24 oktober 1945, ratificerad av Sverige den 19 november 1946 och bindande för Sverige sedan dess, SÖ 1946:1

Konvention om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring, Oslo den 18 september 1997 (APMBC), 2056 UNTS 211, i kraft sedan 1 mars 1999, ratificerad av Sverige den 30 november 1998, i kraft för Sverige sedan den 1 maj 1999, SÖ 1998:61

Konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar, Genève den 10 oktober 1980 (CCW), 1342 UNTS 137, ratificerad av Sverige den 7 juli 1982, i kraft och bindande för Sverige sedan den 2 december 1983, SÖ 1982:27

Konvention om klusterammunition, Dublin den 30 maj 2008 (CMC), 2688 UNTS 39, i kraft sedan 1 augusti 2010, ratificerad av Sverige den 23 april 2012, i kraft för Sverige sedan den 1 oktober 2012, SÖ 2012:35

Tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter, Genève den 8 juni 1977 (TP I), 1125 UNTS 3, i kraft sedan den 7 december 1978, ratificerad av Sverige den 31 augusti 1979, i kraft för Sverige sedan den 29 februari 1980, SÖ 1979:22

Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, New York den 7 juli 2017, 3379 UNTS, i kraft sedan 22 januari 2021

Wienkonventionen om traktaträtten, Wien den 23 maj 1969 (VCLT), 1155 UNTS 331, ratificerad av Sverige den 4 februari 1975, i kraft och bindande för Sverige sedan den 27 januari 1980, SÖ 1975:1

6.2 Internationella deklARATIONER

CARICOM Declaration on Autonomous Weapons Systems, Port of Spain den 5 – 6 september 2023, https://www.caricom-aws2023.com/_files/ugd/b69acc_c1ffb97ed9024930a3205ae4e34c1b45.pdf

Communiqué of the Latin American and the Caribbean Conference of Social and Humanitarian Impact of Autonomous Weapons, La Ribera de Belén den 23 – 24 februari 2023, <https://conferenciaawscostarica2023.com/wp-content/uploads/2023/02/EN-Communique-of-La-Ribera-de-Belen-Costa-Rica-February-23-24-2023..pdf>

Political Declaration on Responsible Military Use of Artificial Intelligence and Autonomy, Haag den 15-16 februari 2023, <https://www.state.gov/political-declaration-on-responsible-military-use-of-artificial-intelligence-and-autonomy-2/>

6.3 Dokument antagna inom CCW

Fifth Review Conference of the High Contracting Parties to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects, 12 – 16 December 2016, *Final Document*, CCW/CONF.V/10, 23 December 2016

Group of Governmental Experts on emerging technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems, *Report of the 2023 session Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems*, 6 – 10 March and 15 – 19 May 2023, CCW/GGE.1/2023/2, 24 May 2023

Group of Governmental Experts on emerging technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems, *Report of the 2022 session of the Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems*, 7 – 11 March and 25 – 29 July 2022, CCW/GGE.1/2022/2, 31 August 2022

Group of Governmental Experts on emerging technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems, *Report of the 2021 session of the Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems*, 3 – 13 August, 24 September – 1 October and 2 – 8 December 2021, CCW/GGE.1/2021/3, 22 February 2022

Meeting of the High Contracting Parties to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects, 15 – 17 November 2023, *Final Report*, CCW/MSP/2023/7, 23 November 2023

Meeting of the High Contracting Parties to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects, 16 – 18 November 2022, *Final Report*, CCW/MSP/2022/7, 24 November 2022

Meeting of the High Contracting Parties to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects, 13 – 15 November 2019, *Final Report*, CCW/MSP/2019/9, 12 December 2019

Meeting of the High Contracting Parties to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May Be Deemed to Be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects, 14 – 15 November 2013, *Final Report*, CCW/MSP/2013/CRP.1, 15 November 2013

6.4 Uttalanden och arbetspapper presenterade vid internationella forum

Indicative timetable for the first session (Food for thought paper) och *Indicative timetable for the second session (Food for thought paper)*, CCW GGE LAWS 2023, <https://meetings.unoda.org/ccw-/convention-on-certain-conventional-weapons-group-of-governmental-experts-on-lethal-autonomous-weapons-systems-2023>

CCW ISU, *Non-exhaustive compilation of definitions and characterizations*, CCW/GGE.1/2023/CRP.1, 10 March 2023

Draft report of the 2023 session of the Group of Governmental Experts on Emerging Technologies in the area of Lethal Autonomous Weapons Systems, 6 – 10 March and 15 – 19 May 2023, [https://docs-library.unoda.org/Convention_on_Certain_Conventional_Weapons_Group_of_Governmental_Experts_on_Lethal_Autonomous_Weapons_Systems_\(2023\)/CCW_GGE1_2023_CRP.2_12_May.pdf](https://docs-library.unoda.org/Convention_on_Certain_Conventional_Weapons_Group_of_Governmental_Experts_on_Lethal_Autonomous_Weapons_Systems_(2023)/CCW_GGE1_2023_CRP.2_12_May.pdf) (Utkast, ej antagen)

Statement by Austria at GGE LAWS 2023, 6 March 2023, https://conf.unog.ch/digitalrecordings/index.html?guid=public/61.0500/1A5B752B-9442-4C31-92D9-5EA184E502A9_10h11&position=4521&channel=ENGLISH

Statement by China at the GGE LAWS 2023, 6 March 2023, https://conf.unog.ch/digitalrecordings/index.html?guid=public/61.0500/1A5B752B-9442-4C31-92D9-5EA184E502A9_10h11&position=4521&channel=ENGLISH

Statement by China at the First Committee of the UNGA, 23 October 2023, <https://webtv.un.org/en/asset/k1i/k1iem43lkt>

Statement by EU at the GGE LAWS 2023, 15 May 2023, <https://meetings.unoda.org/meeting/67246/statements>

Statement by France at the UNGA, First Committee, 77th session, 20 October 2022, <https://media.un.org/en/asset/k1o/k1o8qmabgj>

Statement by Israel at the GGE LAWS 2023, 16 May 2023, <https://meetings.unoda.org/meeting/67246/statements>

Statement by Türk, V., United Nations High Commissioner for Human Rights, at the High level side event of the 53rd session of the Human Rights Council, 12 July 2023, <https://www.ohchr.org/en/statements/2023/07/artificial-intelligence-must-be-grounded-human-rights-says-high-commissioner>

Swedish Commentary on the Operationalization of the Guiding Principles on LAWS within the CCW, presented at the GGE LAWS 2020, 30 August 2020, https://meetings.unoda.org/meeting/62100/documents?f%5B0%5D=author_documents_%3ASweden

Joint Statement on Lethal Autonomous Weapons Systems at the UNGA, First Committee, 77th session, 21 October 2022, https://estatemts.unmeetings.org/estatemts/11.0010/20221021/A1jJ8bNfWGIL/KLw9WYcSnnAm_en.pdf

Joint Statement delivered by Germany and the Philippines on behalf of 52 States, at the GGE LAWS 2023, 15 May 2023, <https://meetings.unoda.org/meeting/67246/statements>

Joint call by the UN Secretary-General and the President of the ICRC for States to establish new prohibitions and restrictions on Autonomous Weapons Systems, 5 October 2023, <https://www.icrc.org/en/document/joint-call-un-and-icrc-establish-prohibitions-and-restrictions-autonomous-weapons-systems>

UNGA First Committee, *Press release from the 78th session, 28th meeting*, GA/DIS/3731, 1 November 2023, <https://press.un.org/en/2023/gadis3731.doc.htm>

UN Web TV, 5th Meeting, 2023 Meeting of the High Contracting Parties of the CCW, 17 November 2023, <https://webtv.un.org/en/asset/k1b/k1bf0dm04k>

UN Secretary-General's remarks to the Security Council on Artificial Intelligence, 18 July 2023, <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2023-07-18/secretary-generals-remarks-the-security-council-artificial-intelligence>

Working Paper of the People's Republic of China on Lethal Autonomous Weapons Systems, presented at the GGE LAWS 2022, Geneva 25 – 29 July 2022, CCW/GGE.1/2022/WP.6

Working Paper submitted by Argentina, Austria, Belgium, Chile, Costa Rica, Ecuador, Guatemala, Ireland, Kazakhstan, Lichtenstein, Luxemburg, Malta, Mexico, New Zealand, Nigeria, Panama, Peru, the Philippines, Sierra Leone, Sri Lanka, State of Palestine, Switzerland and Uruguay, at GGE LAWS 2022, 8 August 2022, CCW/GGE.1/2022/WP.4

Working Paper submitted by Australia, Canada, Japan, Poland, the Republic of Korea, the United Kingdom, and the United States, at GGE LAWS 2022, 15 May 2023, CCW/GGE.1/2023/WP.4/Rev.2

6.5 FN

Human Rights Council resolution 51/22, *Human rights implications of new and emerging technologies in the military domain*, 51st session, A/HRC/RES/51/22, 7 October 2022

UNGA resolution 78/241, *Lethal autonomous weapons systems*, 78th session, A/RES/78/241, 22 December 2023

UNGA First Committee, *General and complete disarmament, Report of the First Committee*, 78th session, A/78/409, 2023

UN Secretary-General, *Our common Agenda, Policy Brief 9, A New Agenda for Peace*, July 2023, <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/our-common-agenda-policy-brief-new-agenda-for-peace-en.pdf>

UN, *Summit of the future*, <https://www.un.org/en/summit-of-the-future>

UN, *Growth in UN membership*, <https://www.un.org/en/about-us/growth-in-un-membership>

UNODA, *High-Contracting Parties and Signatories CCW*, <https://disarmament.unoda.org/the-convention-on-certain-conventional-weapons/high-contracting-parties-and-signatories-ccw/>

UNODA, *The Convention on Certain Conventional Weapons*, <https://disarmament.unoda.org/the-convention-on-certain-conventional-weapons>

6.6 EU

Förordning (EU) 2023/1525 av den 20 juli 2023 om stöd för ammunitionstillverkning (ASAP)

Förordning (EU) 2021/697 av den 29 april om inrättande av Europeiska försvarsfonden och om upphävande av förordning (EU) 2018/1092

Europaparlamentets förslag till betänkande om artificiell intelligens inom utbildning, kultur och den audiovisuella sektorn 2020/2017(INI)

Europaparlamentets förslag till betänkande om artificiell intelligens inom straffrätten och polisens och rättsväsendets användning av artificiell intelligens i brottmål 2020/2016(INI)

Europaparlamentets resolution 20 januari 2021 om artificiell intelligens: frågor om tolkning och tillämpning av internationell rätt, i den mån EU påverkas, på de civila och militära användningsområdena och om statens befogenheter utanför det straffrättsliga området, 2020/2013(INI)

Europaparlamentets resolution av den 20 oktober 2020 om immateriella rättigheter för utveckling av artificiell intelligens 2020/2015(INI)

Europaparlamentets resolution av den 20 oktober 2020 om en ram för etiska aspekter av artificiell intelligens, robotteknik och tillhörande teknik, 2020/2012(INL)

Europaparlamentets resolution av den 20 oktober 2020 om en skadeståndsordning för artificiell intelligens, 2020/2014 (INL)

Europaparlamentets resolution 12 september 2018 om autonoma vapensystem, 2018/2752(RSP)

Europeiska kommissionen, vitbok om artificiell intelligens – En europeisk strategi för spetskompetens och förtroende COM(2020) 65 final, 2020

Förslag till Europaparlamentet och Rådets förordning om Harmoniserande regler för artificiell intelligens (rättsakt om artificiell intelligens) och om ändring av vissa unionslagstiftningsakter, COM(2021) 0206, procedure 2021/0106/COD

Meddelande från Kommissionen, Samordnad plan om artificiell intelligens, COM/2018/795, 2018-12-07

Meddelande från Kommissionen, Artificiell intelligens för Europa, COM/2018/237, 2018-04-25

Council of the EU, *Artificial intelligence act: Council and Parliament strike a deal on the first rules for AI in the world*, 9 December 2023, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/09/artificial-intelligence-act-council-and-parliament-strike-a-deal-on-the-first-worldwide-rules-for-ai/>

6.7 Nato

NATO, *NATO starts work on Artificial Intelligence certification standard*, 7 February 2023, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_211498.htm

NATO, *Summary of NATO's Autonomy Implementation Plan*, 13 October 2022, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_208376.htm

NATO, *Summary of the NATO Artificial Intelligence Strategy*, 22 October 2021, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_187617.htm

6.8 IPU

Inter-Parliamentary Union, *147th IPU Assembly and related meetings, Result of the proceedings*, Luanda, 23 – 27 October 2023

Inter-Parliamentary Union, *148th Assembly and related meetings, Programme*, <https://www.ipu.org/event/148th-assembly-and-related-meetings#event-sub-page-programme/>

6.9 Enskilda länders och organisationers policy och reglering

International Committee of the Red Cross, *ICRC Position on Autonomous Weapon Systems, ICRC Position and Background Paper*, ICRC, 12 May 2021

Republic of Austria, Federal Ministry, European and International Affairs, *Autonomous Weapons Systems*, <https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/disarmament/conventional-arms/autonomous-weapons-systems/>

Republic of Austria, Federal Ministry, European and International Affairs, *When machines wage war*, <https://www.bmeia.gv.at/en/the-ministry/press/news/2021/09/when-machines-wage-war/>

United Kingdom, Gov.uk, *Policy Paper, The Bletchley Declaration by Countries Attending the AI Safety Summit, London, 1-2 November 2023*, 1 november 2023, <https://www.gov.uk/government/publications/ai-safety-summit-2023-the-bletchley-declaration/the-bletchley-declaration-by-countries-attending-the-ai-safety-summit-1-2-november-2023>

U.S. Department of Defense, Defense and Science Board, *Task Force Report: The Role of Autonomy in DoD Systems*, DoD, July 2012

- U.S. Department of Defense, *Data, Analytics, and Artificial Intelligence Adoption Strategy -Accelerating Decision Advantage*, 2023, https://media.defense.gov/2023/Nov/02/2003333300/-1/-1/1/DOD_DATA_ANALYTICS_AI_ADOPTION_STRATEGY.PDF
- U.S. Department of Defense, *DOD Adopts Ethical Principles for Artificial Intelligence*, 24 February 020, <https://www.defense.gov/Newsroom/Releases/Release/Article/2091996/doda-dopts-ethical-principles-for-artificial-intelligence/>
- U.S. Department of State, *Political Declaration on Responsible Military Use of Artificial Intelligence and Autonomy - United States Department of State*, <https://www.state.gov/political-declaration-on-responsible-military-use-of-artificial-intelligence-and-autonomy/>
- U.S. DoD Directive 3000.09, "Autonomy in Weapon Systems," January 25, 2023, <https://media.defense.gov/2023/Jan/25/2003149928/-1/-1/0/DOD-DIRECTIVE-3000.09-AUTONOMY-IN-WEAPON-SYSTEMS.PDF> (DoD 3000.09)

6.10 Böcker och vetenskapliga artiklar

- Amoroso, D., *Autonomous Weapons Systems and International Law, A Study on Human Machine Interactions in Ethically and Legally Sensitive Domains*, Nomos, 2020
- Bianchi, A., *International Law Theories, an Inquiry to Different Ways of Thinking*, OUP, 2016
- Crawford, J., *Brownlie's Principles of Public International Law*, 9th ed., OUP, 2019
- Dekker, S. and Woods, D., *MABA-MABA or Abracadabra? Progress on Human-Automation Co-ordination*, Cognition, Technology & Work, Vol. 4, 2002
- Holmberg, G., och Pellebergs, J., *Systembeskrivning UAS*, i Rydell, S. (huvudred.) och Olofsson, M. (red.), *Drönare / UAS - Teknik och förmågor*, Kungl. Krigsvetenskapsakademien, 2023
- Klamberg, M., *Regulatory Choices at the Advent of Gig Warfare*, Journal of International Humanitarian Legal Studies, 2023, published online 18 December 2023 ahead of print
- Kleffner, J., *Scope of Application of International Humanitarian Law*, i Fleck, D. (ed.), *The Handbook of International Humanitarian Law*, 4th ed, OUP, 2021

- O'Connell, M.E., *New International Legal Process*, AJIL, Vol. 93, Issue 2, April 1999
- Qiao-Franco, G. and Bode, I., *Weaponised Artificial Intelligence and Chinese Practices of Human–Machine Interaction*, The Chinese Journal of International Politics, Vol. 16, Issue 1, Spring 2023
- Sassóli, M., *The Role of Human Rights and International Humanitarian Law in New Types of Armed Conflicts*, i Ben-Naftali, O. (ed.), *International Humanitarian Law and International Human Rights Law*, OUP, 2011
- Simma, B., och Paulus, A., *The Responsibility of Individuals for Human Rights Abuses in Internal Conflicts: A Positivist View*, AJIL, Vol. 93, Issue 2, April 1999
- Österdahl, I., *Laws on LAWS (Lethal Autonomous Weapon Systems): The Work of the United Nations and the Swedish Position*, i De Vries, K., and Dahlberg, M. (eds.), *Law, AI and Digitalisation*, Iustus, 2022

6.11 Rapporter och memon

- Ahlström, C. m.fl., *Dödliga autonoma vapensystem, rapport till Folkkräfts- och nedrustningsdelegationen*, 2020-05-25
- Boulanin, V. and Verbruggen, M., *SIPRI Compendium on Article 36 Reviews*, SIPRI, December 2017
- Bruun, L., Bo, M., and Goussac, N., *Compliance with International Humanitarian Law in the Development and Use of Autonomous Weapons Systems, What Does IHL Permit, Prohibit and Require?*, SIPRI, March 2023
- Engdahl, O. m.fl., *Slutrapport: arbetsgruppen om autonoma vapensystem*, november 2016
- Hagström, M. (red.), *Autonom våldsutövning – hot eller möjligheter: För en strukturerad debatt*, Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI Memo 5676, 7 april 2016
- Heyns, C., *Report of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions*, A/HRC/23/47, 9 April 2013
- Miller, C., Draper, M., van Diggelen, J., Heijnen, M., Shively, R.J., Flemisch, F., Baltzer, M., Woltjer, R., Boardman, M., Devitt, K., Pacaux-Lemoine M-P., Parry, E., *Meaningful Human Control of AI-based Systems Workshop: Technical Evaluation Report, Thematic Perspectives and Associated Scenarios*, STO-MP-HFM-322

- Ní Aoláin, F., *Report of the Special Rapporteur on the Promotion and Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms while Countering Terrorism*, A/HRC/52/39, 1 March 2023
- Rantakokko, J., *Gemensamma teknikbehov inom obemannade och autonoma system*, Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI-R--5096--SE, december 2020
- Rantakokko, J., *Obemannade farkoster och autonoma system, Årsrapport 2022*, Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI-R--5397--SE, februari 2023
- Samimi Johansson, A., Lagerkvist Blomqvist, K., Markborg, J., Yang, D. och Forssell, L., *Automatiska funktioner i patrullrobotar*, Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI-R--5498--SE, december 2023
- Sayler, K.M., *Defense Primer: U.S. Policy on Lethal Autonomous Weapon Systems*, In Focus, Congressional Research Service, 14 November 2022
- Schare, P. D. , *The Opportunity and Challenge of Autonomous Systems*, i Williams, A. P. och Schare, P. D. (eds.) *Autonomous systems – Issues for Defence Policymakers*, Technical Report, NATO Allied Command Transformation, 2015
- Stanley-Lockman, Z., *Responsible and Ethical Military AI, Allies and Allied Perspectives*, CSET Issue Brief, August 2021
- Walder, E. m.fl., *Ett effektivt förbud mot dödliga autonoma vapensystem som är oförenliga med folkrättens krav*, Rapport till Folkrätt- och nedrustningsdelegationen från en arbetsgrupp, 2021-04-14
- Winther, P., *Folkrättslig reglering av autonoma vapensystem – en översikt av rättskällor, rättsutveckling och forskning om användning och ansvar*, Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI-R-5343--SE, december 2022
- Williams, A., *Defining Autonomy in Systems: Challenges and Solutions*, i Williams, A. P. och Schare, P. D. (eds.) *Autonomous systems – Issues for Defence Policymakers*, Technical Report, NATO Allied Command Transformation, 2015

6.12 Övrigt

- Acheson, R., *Reaching Critical Will, Women’s International League for Peace and Freedom, Time to Leave the CCW Chatbox*, CCW Report, Vol. 11, No. 3, 20 May 2023, <https://reachingcriticalwill.org/disarmament-fora/ccw/2023/laws/ccwreport/16918-ccw-report-vol-11-no-3>
- Docherty, B., Human Rights Watch, *Cluster Munition Convention Offers Roadmap for New Autonomous Weapons Treaty*, 30 May 2023,

<https://www.hrw.org/news/2023/05/30/cluster-munition-convention-offers-roadmap-new-autonomous-weapons-treaty>

Republic of Austria, Federal Ministry, European and International Affairs, *2024 Vienna Conference on Autonomous Weapons Systems*,
<https://www.bmeia.gv.at/en/european-foreign-policy/disarmament/conventional-arms/autonomous-weapons-systems/2024-vienna-conference-on-autonomous-weapon-systems>

Republic of the Philippines, Ministry of Foreign Affairs, *Philippines calls for Indo-Pacific Voices to Address Lethal Autonomous Weapons Systems*,
<https://dfa.gov.ph/dfa-news/dfa-releasesupdate/33834-philippines-calls-for-indo-pacific-voices-to-address-lethal-autonomous-weapons-systems-risks>

Stop Killer Robots, <https://www.stopkillerrobots.org/>

FOI
Totalförsvarets forskningsinstitut
164 90 Stockholm

Tel: 08-55 50 30 00
Fax: 08-55 50 31 00

www.foi.se